

BUDAPESTI NAPLÓ

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Kerepesi-ut 25.

Főszerkesztő:
VÉSZI JÓZSEF.

Feladós szerkesztő:
BRAUN SÁNDOR. A SZERKESZTŐSÉG.

Kiadja:

Égész évre 28 k., (14), 1/3 évre 14 k., (7), 1/4 évre
7 k., (3.50), egy hónapra 2 k. 40 fillér, (1.20 ft).
Egyes szám Budapesten 8, vidéken 10 fillér.

A hadügyi felségjogokról.

— Válasz dr. Jászi Viktor hasonló című cikkére. —

Irta: Rohonyi Gyula.

II.

Dr. Jászi ur cikkének második részében újra rátér ama tételelem cáfolatára, hogy az 1867 : XII. t.-c.-ben, a „hadsereg“ és „összes hadsereg“ szavak az egész fegyveres erőt jelentik, s azt jegyzi meg, hogy e tételmet mivel sem indokoltam.

Néhány soral több mégis foglalkozik erre nézve egyik-másik „érveimmel“, ami által maga igazolja, hogy igenis indokoltam fenti tételmet, érvekkel támogattam, melyekkel dr. Jászi ur csak részben foglalkozott (a másik részét elhallgatta, mert — így kényelmesebb).

Hogy mily szerencsével foglalkozott érveimmel, azt a következőkben látni fogjuk.

Dr. Jászi az 1867 : XII. t.-c. 11. §-ának értelmét az 1868 : XL. t.-c. 11. §-ával eldöntöttnek tartja s oda konkludál, miszerint a szakaszból világos, hogy az 1867 : XII. t.-c. 11. s következő szakaszaiban történt szabályozás csak az ugynevezett közös hadseregre vonatkozik.

Pedig az 1868 : XL. t.-c. 11. §-a éppen nem dönti el a kérdést. E szakaszban történik ugyan hivatkozás az 1867 : XII. t.-c. 11., 12., 13. és 14. §-ára s maga ez a körülmény mutatja (miután több szakasza történik hivatkozás) s a szakasz szövege, tartalma igazolja is, hogy a hivatkozás az ezen szakaszokban foglalt alkotmányos jogok fenntartása okából történik.

Nem is vonatkozik a szakasz csak a közös hadseregre, hanem a szöveg szavai szerint a haditengerészetre is. Ezzel tehát dr. Jászi mitsem bizonyított, sőt saját állítását lerontotta.

Hisz ha dr. Jászi nézete állana, akkor az 1867 : XII. t.-c. 11. §-a alapján ő felségnek az egységes vezérlet, vezénylet és bszervezetre vonatkozó intézkedési joga — még a

haditengerészetre sem vonatkoznék, csak a „közös hadsereg“-re.

Kétségtelen, hogy az egész fegyveres erő egységes annak vezérletére, vezényletére és bszervezetére nézve. Ezt véderőtörvényeink igazolják. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az egész fegyveres erő „közös“, amint dr. Jászi e fogalmakat összezavarni akarja. És ha csakugyan egységes a vezérlet és bszervezet az egész fegyveres erőben, akkor az 1867 : XII. t.-c. 11. §-a az „egész fegyveres erőre“ vonatkozik.

Dr. Jászi ezután a pragmatika szankcióból derivált érveim ellen fordul; s arra az eredményre jut, hogy ha a hadsereg „közös“: akkor a honvédségnek is „közös“-nek kellene lennie, ha Rohonyi tétele áll.

Teljesen alaptalan e dedukció.

Értse meg egyszer dr. Jászi, hogy csak „egységességről“ van szó a vezérlet, vezénylet és bszervezetben! Soha sem állítottam, hogy a honvédség „közös“ intézmény! Hát miért igyekszik nekem ilyen állításokat imputálni? A véderő tagozatai közül közös: a közös hadsereg és haditengerészet; speciális magyar intézmény: a honvédség és népfölkelés. De ezek mind, véderőtörvényeink értelmében, vezérletileg, vezényletileg és bszervezetileg „egységesekek“. Ezt dr. Jászi ur csak nem akarja megcáfolni? És mert megcáfolni nem tudja, azért imputál nekem oly állítást, amelyet soha sem tettem, hogy valamit cáfolhasson.

Hogy az országnak szabad a hadseregen felül a „maga védelmi eszközeit“ szaporítani, az nem szenved kétséget. De már azt, hogy Jászi a csendőrséget és pénzügyőrséget is a véderő alkotó részei közé sorolja, azt igazán csodálom. Még inkább csodálom azt az állítást, hogy még a nemzetőrség felállítását is lehetőnek tartja, mikor az 1847/48 : XII. t.-c. az 1868 : XLI. t.-c. 32. §-ával eltöröltetett.

Hogy a honvédség közjogi állása más, mint a közös hadseregé, az sem szenved kétséget; de ez éppen nem akadályozza annak

a véderő többi tagozataival való egységes vezérletét és bszervezetét.

Nem akarjuk mi e közjogi állást meghamisítani, sem Edvi Illés Károly, sem én; ez iránt legyen egész nyugodt dr. Jászi, nincs oka tehát a csodálkozására.

Dr. Jászi azután hosszadalmasan azt igyekszik bizonyítani, hogy a „hadsereg“ szó alatt nem értetik a honvédség.

Állításának igazolására hivatkozik az 1868 : XL. t.-c. 2. §-ára, mely szerint a fegyveres erőt képezik: a hadsereg, haditengerészet, honvédség és népfölkelés.

Hát nem is azt állítottam, hogy a hadsereg és honvédség cserefogalom; hanem csak azt, hogy az 1867 : XII. t.-c.-ben a „hadsereg“, „összes hadsereg“ szó az egész fegyveres erőt jelenti, amelynek ma egyik alkotó része a honvédség.

Az 1867 : XII. t.-c. 11. §-ában „szembe van állítva az összes hadsereg (egész fegyveres erő) annak alkotórészeivel a „magyar hadsereggel“.

A magyar hadsereget (magyar fegyveres erőt) ma a közös hadsereg magyar része, a honvédség és népfölkelés képezvén, világos, hogy az egységes vezérlet, vezénylet és bszervezet az egész fegyveres erőre s így a honvédségre is vonatkozik.

Minek cáfol dr. Jászi olyat, amit senki sem állított? S miért nem azt cáfolja, amit állítottam és bizonyítottam?

Dr. Jászi azután azzal akarja bizonyítani, hogy a honvédségre nem vonatkozik az 1867 : XII. t.-c. 11. §-a, mert az 1867 : XII. t.-c. 15. §-a, mely a hadügyi közös költségeiről szól, a honvédségre nem vonatkozik.

Ez semmit sem bizonyít; mert lehet a vezérlet és bszervezet egységes, ha a honvédség költsége nem tartoznak is a hadügyi közös költségei közé. A költségek egyáltalán nem tartoznak az egységes vezérlet kérdéséhez. Egyébként meg a honvédségre fordított költségek is közősek (ezt dr. Jászi ismét

TÁRCA

A borbély.

— A Budapesti Napló társaja. —

Irta: Csehov Antal.

Nem tudjátok, hogy miért van Eraszt Ivanicsnak csak a fél feje kurtára nyírva? No majd elmondom.

Reggel van. Állig hét óra, de Makar Kuzmics Blesztkin borbélyműhelye már nyitva van. A gazda, ez a kicsiny, talán huszonhárom esztendő, mosdatlan, de piperkőc módra öltözött alak, rendet csinál a műhelyben. Tulajdonképpen nincs is mit rendeznie, de azért alaposan kiemelegedett a munkától. Amott végighuzza a töröngyöt az egyik sarokban, emitt levakargat valamit a kórméval.

A borbélyműhely kicsiny, keskeny és maszatos. A gerendás falak kárpittal vannak beragasztva, amely olyan, mint valami fakult kocsis-ling. Két homályos, csurgó vizespepektől nedves ablak között vékony, rozoga, nyirkorgó ajtó idélenkedik, azon roszdás zöld kilincs, amely minden ok nélkül reszket és magától zörög. Ha pedig belenézünk a tükörbe, amely ott lóg az egyik falon, akkor az arcunkat irtalmatlanul összevissza hasogatva látjuk. Ez előtt a tükör előtt nyírnak és borotváltnak. Az asztalkán, amely épp olyan maszatos, mint Makar Kuzmics, minden a legnagyobb összevisszaságban: fésűk, ollók, borotvák, egy kopekes fekete pomádé, egy kope-

kes rizspor, s egy kopekes erősen föleresztett kölni viz. Az egész borbélyműhely nem ér többet öt kopeknél.

Az ajtó felett megszólal a beteges hangú csengő s belép a boltba egy éltes férfi, cserzett prémes ujjásban és botosokban. Feje és nyaka női sállal van bebonyálva.

Ez Eraszt Ivanics Jagodov, Makar Kuzmics komája. Azelett mint portás működött az egyház-községnél, most a „Vörös tó“-nál lakik és lakatosmesterséget üz.

— Makaruska, jónapot fiu! — kiáltja Makar Kuzmics felé, aki egészen bele van merülve a törülgetésbe.

Összecsokolódnak. Jagodov lehuzza fejéről a kendőt, keresztet vet és leül.

— Micsoda ut! — mondja s krákog — Nem csekélység! A „Vörös tó“-tól a „Kalgai kapu“-ig.

— Hogy mint van?

— Rosszul testvér. A hideg rázott.

— Ugyan? A hideg rázta?

— Igen. Egy hónapig feküdtem, s már azt hittem, hogy végem van. Már az utolsó kenetet is megkaptam. Most a hajam hull. Az orvos azt mondta, hogy vágassam le, akkor újra erősen megnő majd. Azt gondoltam erre magamban: egyszer már elnézek a Makarhoz. Ahelyett, hogy másvalakihez szaladnék, már csak inkább rokonhoz térek be. Jobban is csinálja, s pénz sem fogad el érte. Egy kicsit messze van ugyan, de hát se baj. Az ember sétál legalább egyet.

— Nagyon szívesen. Üljön le kérem!

Makar Kuzmics rándított egyet a lábán, ahogy szokta udvariasságból s rámutatott a székre.

Jagodov leül, megnézi magát a tükörben és a vizsgálódással láthatólag meg van elégedve: a tükör félszeg torzarcot mutat, széles tömpe orral s mélyen az üregekben ülő szemekkel.

Makar Kuzmics valami sárga pecsétes fehér leplet vet vendégének a hátára és csattogtatni kezd az ollóval.

— Egészen kurtára nyírom! — mondja.

— Természetesen. Hogy olyan legyen, mint valami tatár, mint egy golyóbis. Annál sürűbben nő meg aztán a hajam.

— Hogy van a néni?

— Na, egészen jól. A minapában az örnagynénál volt kisegítőnek. Egy rubelt kapott.

— Uey... egy rubelt. Tartsa nyugodtan a füleit!

— Hiszen tartom... Ne vágd le, vigyázz! Au, ez fáj! Hiszen cibáld a hajamat.

— Se baj. Ennélkül nem megy nálunk. Hát Anna Erasztovna hogy van?

— A lányom? Az már jókedvű egy teremtes. A múlt héten, szerdán eljegyztük Sekinnel. Miért nem jöttél el?

— Az olócsattogás abbamarad. Makar Kuzmics keze lehull, aggodalmasan kérdi:

— Kit jegyeztek el?

— Annát.

— De hát hogyan? Kivel?

— Sekinnel, Prokov, Pjetrov Sekinnel. A néniének boltja van a Szlatozsztenszka-utóában. Jó asszony. Bizony nagyon örülünk mindannyian, hála istennek. Egy hét múlva meglesz az esküvő. Jöjj el, jól mulatunk.

— De hát hogy esett ez meg, Eraszt Ivanics? — felelt ki Makar Kuzmics halványan, meglepetten a vállát vonogatva. — Hogyan le-

elfeledni látszik) az 1868: XLI. t.-c. 21. §-a értelmében, — *mozgósítás és háboru* esetén.

Dr. Jászi ismételve utalván a közös hadsereg és honvédség különböző közjogi helyzetére, azt a tételt, hogy az 1867: XII. t.-c. 11. §-a nem az egész fegyveres erőre vonatkozik, még azzal is akarja bizonyítani, hogy „míg a közös hadsereg nézve a vezérlet, vezénylet és bszervezet kérdéseiben a törvényhozásnak hatásköre nincs“, addig „a honvédségre és népfőlkésre nézve éppen ilyen vezérleti, vezényleti és bszervezeti szabályozásokat az 1868: XLI. és XLII. t.-c. igen is tartalmaz, vagy direkté, vagy úgy, hogy ilyenre a királyt jogosítja fel“.

Itt elsorolja ezeket a honvédségre vonatkozó szabályozásokat.

Azután áttér ezekből a konkluzióra: „Mindezek oly szabályozások, melyeket a közös hadsereg hiába keresünk.“

Aztán így folytatja: „Meg van-e állapítva az 1868: XL. t.-cikkben ő felségének joga a tisztek kinevezésére? Nincsen... Mert erre... megkapta a főhatalmazást az 1867: XII. t.-c. 11. §-ában.

Hát vizsgáljuk, „hiába keresünk-e az egységes vezérlésre vonatkozó szabályozásokat a közös hadsereghez a törvényben? És hogy áll a dolog a tisztek kinevezésével a közös hadseregben?

A tiszteket 1867 előtt is a hadseregben ő felsége nevezte ki. Ezt a jogát 1867 után sem vonta senki kétségbe. 1868-ban föl lett állítva a honvédség. Hogy a vezérleti egység eme nemzeti hadereje nézve is megővassék, föl kellett venni a törvény (XLI. t.-c.) szövegébe ő felségének a tisztek kinevezésére vonatkozó jogát.

De már az 1899: VI. t.-c. (az új véderőről szóló) 59. §-a világosan ezt a dispoziációt foglalja magában: „A közös hadsereg (haditengerészet) a honvédség és a felhívott népfőlkés tiszteit minden rangfokozatban ő felsége által neveztetnek ki.“ Ugyebár, hogy van a közös hadsereg tiszteinek kinevezésére vonatkozó rendelkezés az törvényben? Pedig hát ez egészen felesleges volna (dr. Jászi szerint), mert az 1867. évi XII. t.-c. 11. §-ában erre a király a főhatalmazást ugys megkapta.

Megkapta biz azt a király ott az egész fegyveres erőre s mégis külön kimondja a törvény. Miért? Mert az egységes vezérlet körét, terjedelmét az egész fegyveres erőre, tehát a közös hadseregére is meg kellett szabni.

Dr. Jászinak fentebb idézett összes állításai tehát tévesek.

1. Mert a vezérlet és bszervezet körét igen is még a közös hadseregére is a törvényhozás állapítja meg. E körben, e korlátokkal van ő felségének intézkedési joga ez ügyekben.

2. Igenis tartalmaz a régiebb és újabb véderőtörvény oly szabályozásokat az egész véderőre s így a közös hadseregére is s ezekben az intézkedési joga mindenütt egyformán a királyt illeti.

Már értekezésemben (a „Jogállam“-ban) kimutattam, miként van biztosítva az egész fegyveres erő egységes vezérlése, vezénylete és bszervezete nemcsak a tisztek, hanem háboru esetén a fővezér kinevezése által, kimutattam, hogy az egységes vezérlet és bszervezet kérdései szóról-szóra egyenlően vannak szabályozva az 1868: XL. és XLI. t.-c.-ben és az 1886: XX. t.-c.-ben, mert nemcsak az összes tisztek, a fővezér kinevezése, hanem a katonai jelvények, rangjelzetek, főszerelés, felfegyverkezés, a szolgálat és gyakorlat szabályai ugyanazok a közös hadseregnél, honvédségnél és népfőlkésnél. Igazabban, hogy mindenütt törvény intézkedik ez ügyekről, törvény utalja ezekre nézve az intézkedés jogát ő felségére.

Nem áll tehát dr. Jászi ama tétele sem, hogy a vezérleti, vezényleti és bszervezeti kérdések felől „a honvédségre nézve a törvény van hivatva rendelkezni; — a közös hadseregére a király“.

A dolog úgy áll, hogy az egységes vezérlet és vezénylet érdekében a király intézkedik a tiszti kinevezések, a fővezér kinevezése ügyében a törvény alapján, az ott megszabott jogkörben. A király állapítja meg a szolgálat és gyakorlat szabályait (Reglement) ő állapítja meg a felfegyverkezést és főszerelést királyi rendelettel egyöntetűen az egész fegyveres erőre nézve — a törvények alapján, melyek a fegyveres erő minden tagozatára nézve világosan és egyenlően rendelkeznek.

E részben nincs több, tágabb főséjűjoga a királynak egyik tagozatban sem.

Hogy a honvédség vezénynyelve és zászlója törvényben van szabályozva, míg a közös hadseregé nincs törvényben szabályozva; — abból nem az következik, hogy a nemzet erről lemondott, hanem hogy annak szabályozása függőben maradt.

Am mutassa ki dr. Jászi, melyik királyi rendelet szabályozza a közös hadsereg zászlóját és nyelvét az 1867: XII. t.-c.-re való hivatkozással.

S ha e kérdéseket sem a király felségjogánál fogva, sem a törvényhozás nem szabályozta: nem az következik-e ebből, hogy

ennek szabályozása függőben maradt? Vagy dr. Jászi érvelése következik ezekből, hogy a nemzet e jogáról lemondott s azt a királyra ruházta?

Dr. Jászi azután áttér a dilemmára, hogy vagy benne van az 1867: XII. t.-c. 11. §-ában a nyelv megállapításának joga, vagy nincs. Ha nincs benne, akkor is joga van a királynak törvényt pótló rendeletet kiadni (dr. Jászi szerint). No ez ellen a fölfogás ellen minden alkotmányos fölfogású embernek tiltakoznia kell.

A nyelv szabályozása függőben maradt. Hallgatag átvétele a közös hadseregbe a korábbi status quo az állam kifejtett okból. Nincs abban a törvényben törvénysértés, mert a kérdést törvénytel nem szabályozták; de a király sem szabályozta királyi rendelettel.

Itt azután dr. Jászi ismét hivatkozik Deák Ferencre s azt mondja, hogy ezt az állapotot Deák „jogérzete“ el nem bírta volna s legalább egy jogfenntartó nyilatkozatot vétetett volna fel a törvénybe.

Ezzel a föltevéssel kár előállani dr. Jászinak. Jogfenntartó nyilatkozatra nem volt szükség, mert Deák azt tartotta, hogy mindaz megilleti a nemzetet, amiről az világosan le nem mondott. De ebben dr. Jászi Deákkal, úgy látszik, nem ért egyet.

Hogy értette Deák az 1867: XII. t.-c. 11. §-át, azt értekezésemben Deák saját szavainak idézésével, gróf Andrássy magyarázatával kimutattam; de erre dr. Jászinak nem volt egy cáfoló szava sem.

Nincs joga tehát dr. Jászinak azt vindikálni, hogy Deák a fenti 11. §-t úgy értette, ahogy ő érti.

Azt állítottam, hogy a vezényleti nyelv megállapítása függőben maradt s átvétele a korábbi status quo a közös hadseregben.

Függőben maradt a vezénynyelv szabályozása a népfőlkésnél is 1868-tól 1886-ig, amikor a XX. törvénycikkben nyert megoldást.

Ugyanez történt a zászló kérdésével a közös hadseregnél, vagyis míg a honvédség zászlaja törvényben van meghatározva, addig a közös hadseregé sem törvénytel, sem királyi rendelettel nem szabályoztatott.

Az analógia teljesen egy.

Most már ebből dr. Jászi azt következtetné, hogy mert a zászló nincs meghatározva, erről a nemzet szintén lemondott?

Vagy azt kell következtetnünk, hogy e kérdés szabályozása függőben maradt?

Nehogy azonban a következtetések után (már csupa következtetésből) dr. Jászi odajusson, hogy saját nézetét ismét Deák Ferencével azonosítsa: figyelmebe ajánlom Deáknak 1868. február 21-én írt levelét Zichy Antalhoz, melyben azt mondja: „... A hadirajok lobogója (akkor erről volt szó) és a szárazföldi seregek zászlói szoros kapcsolatban álló kérdések, melyek a magyar hadsereg kérdésével együtt járnak... s egyszerre tárgyalandók a vérendszer átalakításának kérdésével.“

Ez az, amit én értekezésemben a nyelvre nézve is vitattam, hogy az nem a bszervezet, hanem a véderő-szervezet nagy kérdéseihöz tartozik.

Amig tehát a vezérlet, vezénylet és bszervezet az egész fegyveres erőben (tehát a honvédségnél is) egységes, addig a zászló és a nyelv nem egységes; mert e kérdések szabályozása nem az 1867: XII. t.-c. 11. §-ának rendelkezései alá esnek, mivel sem a vezénylet, sem a bszervezés körébe nem tartozván: ezek szabályozása felségjogot nem képezhet, hanem a törvényhozás feladatai közé tartozik.

Ezekkel a vitát a magam részéről befejezem. Itéjen álláspontunk helyessége fölött — a közönség.

betséges ez? Az... az egészen elképzelhetetlen, az hihetetlen! Hiszen Anna Erasztovna... én... hiszen én érdeklődtem iránta, hiszen szándékaim voltak vele. Hogyan is történhetett ez meg?

— Na, egészen egyszerűen. Anna eljegyezte magát. Jó ember.

Makar Kuzmics arcára hideg verejtékcseppek ülnek ki. Leticzi az ollót az asztalra és az orrát kezdi dörszólni az öklével.

— El akartam venni... — folytatja. — De hiszen ez lehetetlen, Eraszt Ivanics! Én... én szerelmes vagyok belé és vallomásokat is tettem neki... És a néni odaigért nekem. Én magát mindig apámnak tekintetem, mindig ingyen nyirom... Nálam mindig volt bítele s mikor az édes apám meghalt, egy pamlagot és tíz rubelt vett át maga és semmit sem adott át nekem. Emlékszik?

— Hogyne emlékezném arra? Egészen jól tudom. De hát micsoda párti lennél te, Makar? Hát házasodhatol te? Sem pénz, sem hivatásod. Ez a csuf mesterség... —

— Es Sekin gazdag?

— Sekin Artlescsik... Ezeröttszáz rubelt takarított meg. Igen fiam... Mit is beszélünk mi erről — a dolog el van döntve, már nem lehet másképp csinálni, Makaruska. Keress magadnak más mátkát... elég nagy a világ... No, de hát nyírd tovább a hajamat. Mit állsz itt?

Makar Kuzmics halgat és mozdulatlanul áll ott, aztán kivieszi a zsebkendőjét a zsebéből és sirni kezd.

— Na, mi az? — mondja Eraszt Ivanics vigasztaló hangon. — Hagyd ezt! Csak nem fossz pityeregni, mint valami asszonyszemély! Fejezd be a hajvágást, aztán pityereghetsz. Fogd azt az ollót!

Makar Kuzmics fölveszi az ollót, egy pillanatil révedezve nézegeti, aztán az asztalra dobja. A keze reszket.

— Nem tudok! — mondja. — Most, nem tudok, nem vagyok rá képes! O én boldogtalan! És ő is boldogtalan. Szerettük egymást, elígertünk egymásnak és a gonosz emberek irgalmatlanul szétválasztottak bennünket. Menjen, Eraszt Ivanics! Nem tudok ránézni magára!

— Akkor holnap megint eljövök, Makaruska. Holnap majd befejezed.

— Jó.

— Nyugodj meg, holnap reggel majd benézek hozzád.

Eraszt Ivanics fél feje kurtára vett nyírva s olyan volt, akárcsak egy feyenc. Ugyan komikus benyomást tett, de hát nem lehetett tenni ellene. A fejét, nyakát megint beburkolta a kendőbe és odahagyta a borbélyműhelyt. Mikor Makar Kuzmics magára maradt, leült és esendően tovább sirdogált.

Másnap nagyon korán reggel beállit Eraszt Ivanics.

— Mi tetszik? — kérdi Makar Kuzmics hidegen.

— Nyírd tovább a hajamat, Makaruska. A másik felét még nem vágtd le,

— Kérem, sziveskedjék előre fizetni. Ingyen nem vágom.

Eraszt Ivanics szó nélkül kifordul a borbélyműhelyből s mai napig is fejének egyik részén rövidbaja haja. Pénzért nyíratni magát, ezt nagy fényűzőnek tartja s inkább bevárja, amig a kurtább haja utóleri a hosszút. Félig megnyírva táncolt a lakzin is.

BELFÖLD

A helyzet.

Budapest, november 29.

A szabadelvű pártkörben is, a harcoló ellenzék találkozó-helyén is elővetették árnyékukat ma este a képviselőház holnapra várható izgalmai. A szabadelvűkörben sem remélik, hogy az ellenzék most már le fog térni a technikai obstrukcióról, de némi tekintetben kedvező fordulatot látnak abban a híresztelésben, hogy épp a legtehetősebb obstrukciós gróf Tisza István távozása árán hajlandók volnának leszerelni. Ha ez a hír igaz, ugy ez szerintük nyílt bevallása volna annak, hogy az obstrukciós befáradtak a kilencnapos küzdelemben és maguk is látják már, hogy a közvélemény hangulata azok javára változott meg, akik helyre akarják állítani a parlamenti rendet, hogy a képviselőház újra szolgálhassa a nemzet nagy érdekeit. Alább egy rövid nyomatot jelentés, amely forrását tekintve inkább óhajásnak, semmint pártatlan tudósításnak látszik előttünk:

Parlamenti körökben ma sokat beszéltek gróf Tisza István miniszterelnök egy nyilatkozatáról, melyet este tett a Nemzeti Kaszinóban kisebb halgatóság előtt, akik közt ott voltak gróf Bathányi Elemér, Szemere Miklós, Ivánka Oszkár és mások. A miniszterelnök a szerint kijelentette egy apropos kapcsán hogy kész a miniszterelnöki székét végérvényesen otthagyni, ha az ellenzék nem akadályozza meg obstrukciójával a határozati javaslatok és a költőváltási törvényjavaslatok megszavazását és beleegyeznek a házszabályok olyatén módosításába, amelyek nem célozzák a klóttárszerít megsemmisítő intézkedéseket, de módot adnak arra, hogy a házszabályok kétséges és különféleképp magyarázható pontjai szabályosítsanak. Ezt a kijelentését a miniszterelnök a jelzett hír szerint szavának ünnepléses labvetésével is megerősítette. (Pol. Ért.)

Hogy a miniszterelnök aligha tohetett ily kijelentést, kitűnik tegnapi beszédének ama részéből, amikor a legerélyesebben kikelt a személyes harc ellen, de még inkább mai érdekes beszédéből, amelyet ugrai választóinak küldöttsége előtt mondott. Szinte ünnepléses hangzik ott az a nyilatkozata, hogy amíg végleg ki nem merül ereje, addig lelkének egész elszántságával helyt áll a folytatott küzdelemben. Majd később megint azt mondja: *Tovább megyek kitűzött utamon, amíg vagy nem győztem, vagy összetörve el nem bukom az ut közepén.*

Barátai azt beszélik, hogy soha Tisza István ennyi hányval, oly férfias meggyőződéssel beszélni nem hallották és hogy a nagyszámú küldöttség szeretetétől is meghatva könnyek jelentek meg a miniszterelnök szemében, amikor beszéde végére ért.

Még két nagyérdékű politikai nyilatkozat hangzott el; az egyik Odón, ahol Serényi Béla államtitkár mondotta el programbeszédét, kiegészítő miniszterének programját, a másik Kolozsvárott báró Feilitsch Artur alelnöké, aki Perczel Dezső tegnapi támadásával ellentétben békülékenyen szolt Apponyieki kilépéséről.

Tisza István a választóköz.

Az ugrai választókerület választó-polgárainak 314 főből álló küldöttsége tisztelgett ma délelőtt gróf Tisza István miniszterelnöknek, akinek átadta a képviselő megbízó-levelét. A küldöttség teljesen megtöltötte a miniszterelnökség díszes nagytermét. A sok napbarmitota magyar arok között ott voltak a kerület hazafias románajku lakosságának képviselői is. A küldöttség valamennyi tagja közül legalább is másfél fejjel kimagaslott egy szép szál legény: Vajda Gábor, aki fennem lobogtatta az „Eljen gróf Tisza István képviselőnk!” felirású nemzeti színű zászlót.

A küldöttségen amelyet Markovics Antal, a kerület szabadelvűpártjának első elnöke vezetett, ott voltak: Walner Odón választási elnök, dr. Beóthy László főispán, Miskolczy Ferenc alispán, Rozin Miklós esperes. Onody Sándor ev. ref. lelkész. Szunyogh Lóránt, Markovics Manó, Markovics Károly, Deley Géza, Schwarz Bertalan, Kacsvinszky Andor, Berger Gyula, Beóthy Pál, Öryley Kálmán, Schwarz Géza, Böllöny József, Böllöny Menyhért, Öryley József, Korda Andor, Feilitsch József, Eötvös Gyula Sternthal stb.

Hatalmas éjenzés zúgott végig a nagy termen, — amelyből kihallatszott néhány Szetreszka kiáltás is, — midőn gróf Tisza István miniszterelnök megjelent — akiből Markovics Antal, a küldöttség vezetője rövid beszédet intézett:

Az ugrai választókerület szabadelvű polgárai nevében üdvözli ugymond, a miniszterelnököt. A mult szerdán megadtuk a választás hozzáink intézést becses levelére. Ezzel bizonyoságot tettünk arról, hogy a magyar nép zöme elléli azt az ádáz harcot, amelyet a parlamentben folytatnak. Kéri Tiszát, hogy ugrai híveinek táborában bizalmából, szeretetéből merítsen erőt a nehéz küzdelemben; mert itt az ideje annak, hogy a parlament ismét állá válon, amivé megalkotói szánták: a nemzet alkotmányának szentélyévé. Adjon Neked a Mindenható erőt, hogy szeretet hazánk boldogítását célzó terveidet megvalósíthasd! Eljen gróf Tisza István! (Leles éjenzések és Szetreszka-kiáltások.)

(A miniszterelnök beszéde.)

Gróf Tisza István miniszterelnök erre következőleg válaszolt:

Tisztelt barátaim! Fogadjátok szívem mélyéből jött hálás köszönetemet azért, hogy ilyen nagy számmal jöttetek fel és hoztatok fel a lelketekemet melegt, a ti lelketekemet ebben a küzdelemben támogató erejét. Fénylő napugár az, amely bevilágít lelkeimbe, megmelegíti szívemet és felebrezsi benne az érzelmeimnek amaz egész tömegét, amelyet a mi drága közös otthonunk, a mi édes Aiföldünk s az azt benepesítő, testileg-lelkileg erős magyar nép látása ébreszt fel bennem. (Élénk éjenzés.)

Abban a sivar küzdelemben, amelyet folytatók, hazafiai aggodalmaimnak összes erejét I. ösztökélve, lelkeimnek egész elszántságával (Viharos éjenzés). abban a küzdelemben bizátságára nem szorultam, mert amíg végleg ki nem merül az az erő, amit isten adott nekem, addig helyt fogok állani benne. (Viharos éjenzés). De megvágstalt és felemel annak látása, hogy testileg-lelkileg velem vagytok. (Ugy van! Élénk éjenzés.)

Régi mese Antheusról, az erős görögéről, a Föld fiáról, azt mondja, hogy valahányszor földre szüttök ellenségéig, az édes anyaföldből merített újabb erőt s ellenségéig csak úgy bírták leküzdeni, hogy a földről felemelve, a levegőben fojtatták meg. Ti kedves barátaim, ezt az anyaföldet hozzátok ide nekem, amelyetel összekötök szívemnek minden érzelme, amelyetel választani nem fog engem senkiesem, mert abban a küzdelemben az a magyar érzés, az a magyar hazafiság, amely az anyaföldbe beszájítja le gyökereit, ezek az érzelmeim fognak fenntartani és erősíteni. (Leles éjenzés.)

En elmondhatom nyugodt lélekkel, hogy nem kerestem ezt a küzdelemben. Az a program, amelyivel az új kormány ő felsége kegyes elhatározása folytán a nemzet elé lépett, lemegyessé tette a küzdelemben, (Ugy van!) mert hiszen megnyugtató kelhetett és megnyugtató kellett is a lelkeiben a katonai kérdéseknek az a rendezése amely kilátásba helyezte, (Ugy van!) En nyugodt lélekkel elmondhatom, hogy az az igazságosság, az a nyugtalanság, az a változások utáni vágy, ami feltámadt volt az országban, enyhült és csillapodott; (Igaz! Ugy van!) én nyugodt lélekkel elmondhatom, hisz mindig újabb és újabb jeleket tapasztaljuk, hogy a magyar nemzetnek óriási nagy többsége nem a harc folytatását kívánta, (Ugy van!) Zajos helyeslés.) nem kívánta azt, hogy elérhellen vágyakért meddő küzdelemben folytatva kockára tegyük a nemzetnek minden érdekét. (Ugy van! Élénk tetszés.)

Ellenkezőleg, hálás szívvel fogadta a nemzet azokat a reformokat amelyeket mi hozhatunk és azt kívánta a kormánytól, képviselőitől, hogy ne tegyék kockára a nemzet sorsát, térjenek vissza a békés tevékenységhez, hogy oldják meg a nemzetnek orvoslat igénylő számos nagy kérdését, gyógyítsák a küzdelem sebeit. Ez volt az az ut, amelyre lépett az új kormány, ezen indultunk meg, békés eszközökkel, türelemmel igyekezzük az országgyűlést arra a térre vinni. És csak a képviselőháznak egy kis töredéke volt az, amely újat szegte ezen békés, ezen üdvös, ezen áldásos program megvalósításának. (Ugy van!) A kérdés nekem nézve egyszerűen az volt, tük-tük-télenül, nézzük-e összetette kezekkel, tehetetlenül, gyáván megutamodva kötelességünk teljesítése elől, hogy egy kis töredék megakadályozza azt, ami a nemzetnek életérdeke (Igaz! Ugy van!) Ilyen t. barátaim, azt hiszem, nem lehetett habozni, és ha melyen fajtalan is, ha kivált most, midőn a harcban erős eszközeihez kell folyamodnia, ez a kis töredék segítségét találja az ellenzéknek komolyabb, jobb hazafiai belátással bíró elemeiben is, és ha érhetetlennek találám is azt a végzetes tévedést, a mely az ellenzéknek komolyabb elemeit egy táborba viszi azokkal, akik valószággal a politikai nihilizmus álláspontján vannak (Ugy van!): sajnálnám, de erről nem tehetnék s ez utamon nem állhatna meg. (Hosszas leles éjenzés.)

Mi nemcsak a koronától, mi a nemzet többségétől is arra kapunk megbízást, hogy érvényt szerezzünk a többség akaratainak, hogy megvalósítsuk azt a politikát, amely erős meggyőződésünk szerint a nemzet érdekében feltétlenül szükséges. (Ugy van!) Erre a jóakarát maga nem elég. Egy kormányának, egy többségnek, ha a helyzet magasztán akar állani, ha méltó akar lenni a nemzet bizalmára, erőt is kell mutatnia akaratának megvalósítására. (Igaz. Ugy van!) Nem erőszak ez, nem merénylet az alkotmány ellen; ellenkezőleg, azon jogos alkotmányos erőnek felhasználása amely kell, hogy meglegyen a többség kezében, mert különben merő guny és merő csufszágra, merő komédiává válik az egész alkotmány. (Igaz! Ugy van!) Az alkotmány sarkalatos pontja a nemzeti akarat érvényesítése Ez nem lehetséges másképp, mint úgy, hogy a többség meg is tudja valósítani a maga akaratát. És akik ennek nevétsége eszközökkel állják útját, akik a lándzán meg akarják húsítani azt hogy a magyar nemzet többsége érvényesíthesse akaratát azok állanak ellentétben az alkotmány-nyal csak használnak erőszakot. Azokkal szemben az erő alkalmazása egyenesen nemcsak alkotmányos jog, de parancsoló hazafiai kötelesség. (Ugy van! élénk éjenzés.)

Ismételtem előttem világosan áll az ut, améven mennem kell. Ezen az uton haladni fogok kötelességérzetem és hazafiságom által hatva, hajbózás, tételevadás ingadozás nélkül tovább. (Éjenzés.) En bízom az ügynek szent és igaz voltában és ennek folytán bízom a sikerben mert lehetetlen az, hogy a magyar nemzet el ne tudna banni azokkal az akadályokkal, melyeket elvakított honfitársainak egy csekély töredéke állít útjába. (Tetszés és éjenzés.)

A siker a nemzet kezében van. És minden jel, ami eddig mutatkozott, újabb és újabb töredékes tanúbizonyosságot annak, hogy a magyar nemzet a helyes uton halad De talán legkésebben szóló jele ennek az ugrai választás. Önök előtt ott állott a két politikai irány, választáhatok közöttük. Ott állottak azok, akik ridegen, kevés szóval, hazafiai belátásukhoz fordultak, kérék önöket, hogy támogassanak bennünket a honfiai kötelesség teljesítésének nehéz útján megjelentek önök között azok akik a káprázatos ígéreteknek, a gyűlöletes szenvedélyek keletkezésnek, az igazságnak minden eszközével igyekeztek önséket eltántorítani. (Igaz! Ugy van!) En sobasem voltam kétségben az eredmény iránt. Tudtam hogy a kerület többségét semmiféle eszközzel sem lehet eltántorítani; de azért örömtől, büszkeségtől, megelégedést érezek a felett, hogy az a győzelem, amelyet kétesnek egyáltalán nem tartottam, olyan volt mint talán még soha. (Leles éjenzés.)

A magyar nemzetnek kell választania azok között, akik a szabadságot a munka terén igazán szolgálják, és azok között, akik a szabadságnak hamisan alkalmazott jelszavaival magát az alkotmány-élet megromlását nem mondom hogy célozzák, de előidézik. (Ugy van!) Önök tudtak választani; és ez az, ami neményvel tőt el engem, mert egy nemzet sorsától függ, hogy tud-e egy nemzet bölcsen okosan élni magának megszerzett jogokkal (Igaz! Ugy van.) Talán nehezebb, a nemzet szellemi és erkölcsi értékeit jobban megpróbaló feladat a másik, hogy bölcsen élünk ezekkel a jogokkal, (Ugy van!) hogy vissza ne élünk azokkal, hogy ne fordítsuk a szabadságot, a szabad intézményeket magának a szabadságnak, magának az alkotmányának megromlására és megromlására. (Ugy van! Tetszés.) Ez a tudat, ha lehet, hatványozni fogja azt az erőt, amellyel tovább megyek kitűzött utamon, (Hosszas, élénk éjenzés.) tovább megyek, amíg vagy nem győztem, vagy összetörve el nem bukom az ut közepén. (Élénk felkiáltások: Az nem lehet! Nem engedjük soha! Kitartunk! Nem engedjük!) Adja Isten, hogy ne úgy legyen, én is kívánom; de akárhogy végződjék ez a küzdelem, arra az egyre kérem önöket, hogy azt ne feledjék el soha, hogy lelkeimnek érzelmeim, barátságomnak egész ereje ott vannak önök között. (Ugy van! Élénk éjenzés.) és ha majd győzelemmel vagy a nélkül, de mindenesetre a férfisan teljesített kötelességnek megnyugtató tudatával önök közé jöhetnek vissza, fogadjanak mint régi barátjukt, azzal az igaz, nyílt, férfias szeretettel, tisztelettel és becsüléssel, amelyet vártatoktól örök meg keblemben önök iránt. (Hosszantartó, leles éjenzés.)

A miniszterelnök ezután hosszabb ideig társalgott a küldöttség tagjaival és délután 2 órakor a Royal-szállóban vendégül látta a küldöttséget.

(A lakoma.)

A lakomán jelen voltak: Papp Géza, Domahidy Elemér, Serbán Miklós, Sulyosky Dezső, Telegdy József és Wolner Tivadar országgyűlési képviselők is. Gróf Tisza István az asztalán Beóthy László főispán és Markovics Antal, a szabadelvűpárt elnöke között foglalt helyet. Ott voltak még Szunyogh Lóránt, Deszseherles-Kruspár Sándor, Góda Andor, Ardelean Jusztin stb.

Az első felköszöntőt gróf Tisza István miniszterelnök maga mondta nagy tetszés közt a királyra:

Az első pohár ugymond, azé legyen, akinek dicső fejen Szent István koronája ragyog; a hazafias aggodalommal ellátott királyé. (Leles éjenzés.) Mi is aggdó, de bízó kellettel fordulunk az első magyar emberhez, akinek alkotmányos vagy alakja, akinek atyai jószágos szive a hála és a remény érzésait ketti bennünk, aki a nemzet jövőjébe vetett bizodalimunknak megtestesítése. (Élénk éjenzés.) Vajjon mi lett volna beölnök a közel multban, amikor oly könnyelműen játszottak a tüzellel, ha az a király a nemzet mellé nem áll. (Élénk tetszés és éjenzés.) Hiszen soha magyar ember a királyra nem gondolhat másképp, mint hódolattal, tisztelettel és hűséggel. De soha nagyobb hódolattal, nagyobb tisztelettel és hűséggel, mint most. Ezért bizonyára legbensőbb, legnemesebb érzéseink egyesülnek ez óhajtatásban: „Első Ferenc József, Magyarország alkotmányos királyá éjén!” (Szűnni nem akaró leles éjenzés.)

Böllöny József Tisza Istvánt élteti, nem a miniszterelnököt, szolt, hanem a mi Tisza Istvánunkat tiszteljük benne. P. Nagy István és K. Szics János komádi polgárok leles éjenzés közt szintén gróf Tisza Istvánra emeltek poharat. Ezután újra gróf Tisza István emelt szót és a nemzetiségi és valláskülönbség nélküli való testvéri szeretet szellemére, amely egyuttal a további küzdelem sikerének is záloga, ürtit poharát. (Leles éjenzés.)

Márkus László reméli, hogy gróf Tisza István diadala a mag ar ügy diadala lesz, meri az ő bukása a magyar ügy bukása volna. Rozin Miklós gör keleti ídesperes üdvözli Tisza Istvánt, nemcsak mint egy országos párt vezetőt hanem mint az egész ország vezetőjét Nem egy nyelvű katonaságot vezet a csatába; az ugrai többségnek nagy része román ajku, de mag van győződve arról, hogy ez a gárda össze fog tartani a jövőben is nemzetiségi és valláskülönbség nélkül. (Leles éjenzés.)

Makl Sándor ugrai polgár, az Alöld ismert parasztszónoka, büszkén emlegette, hogy grófjuk a kormány élére került. Hálával és dicsérettel emlékezett meg a miniszterelnöknek Koerber ellen intézett beszédéről. Sajnálatlalt látta, hogy a függetlenségi párt, amelynek huszonkét ezredőn át ő „mozgatója” volt a képviselőházban mennyire megelégedett önmagáról. Így folytatta: A parlamentben egymást legazembereket és zsványoknak nevezik a képviselők. Hát ha tíz magamfajta ember összehitangozná egymást az ugrai községi gyűlésen, vajjon mit szólna ehhez az ugynevezett intelligenciára? (Tetszés.) Ron-gyos, részeg parasztnak neveznének el bennünket. Hát mit szólunk mi, egyszerű földmivesemberek azokról, akik az ország nagy bájában, nagy küz-deimek között annyire megelégednek önmagukról? Leikes önjénés között gróf Tisza Istvánt élteti.

Dr. Déai Géza szép beszédben azokat köszönti, akiket a miniszterelnökhöz a legbensőbb családi együttérzés fűz, akik legjobban szereték őt a világon: arra, aki életében a mulat képviseli, édesanyjára, arra, aki a jelent képviseli, gróf Tisza Istvánra és arra, aki a jövőt képviseli, fiára emeli pohárát.

Törszót mondta még Hegyesi Márton, Beöthy László főispán, Ardelean Jusztin (a magyar-román testvérelésére), Domahidy Elemér országgyűlési képviselő, ki mint szatmármegyei üdvözlő Tisza Istvánt.

Feilitzsch beszéde.

A kolozsvári szabadelpvűpárt Dobál Antal II. kerületi elnök vezetésével ma tisztegett báró Feilitzsch Artúr, aki a kerület országgyűlési képviselője. Dobál kiemelte beszédében a párt megelégedését és örömet Feilitzsch beszéde felett, melyet a Koerber-ügyben tartott. (Éljenés.) A beszéd további folyam-matában Dobál elnök úgy a saját, mint a párt nevé-ben örömeinek ad kifejezést, hogy a választók báró Feilitzsch képviselőjükben reményeikben nem csal-atkoztak, mert a képviselőház is dokumentálta kiváló bizalmát Feilitzsch iránt akkor, midőn tulnyomó többséggel a képviselőház alelnöki székebe ültette. Végül biztosítja a képviselőt választói bizalmáról és szeretetéről. (Tetszés és éljenés.)

Báró Feilitzsch Artur első sorban forró köszönet mond ama megisztételéért, hogy előtte megjelentek és kijelentették hogy hivatalosa és meggyőző-dése az marad, ami eddig volt. Pártpolitikai kérdé-sekkel ezuttal nem akar foglalkozni, de mert hatás-körébe vág a házszabályok kérdése, kijelenti, hogy a kormány és az elnökség az ellenzék részéről a ház-szabályok 203. §-t folytonos támadásoknak van kitéve és a közönség könnyen tértévesztelhető a támadók hamis okoskodásával. Ezután báró Feilitzsch kifejtette, hogy a kormány és az elnökség el-járása törvényes, jogos és szabályos. A házszabá-lyok 203. §-ának alkalmazása világosan a szabályok és rendelkezések szellemében történt. Maga Széll Kálmán volt miniszterelnök is márciusban a 203. §. alapján ugyanezt akarta tenni, amit tett a jelenlegi kormány. De gróf Andrássy Gyula is ugyanezt az indítványt akarta annak idején megtenni, amelyet báró Podmaniczky most megtett. Alaptalan tehát az ellenzék támadása és vádja. Széll Kálmán csak azért nem tette meg annak idején az indítványt, mert gróf Apponyi Albert, a képviselőház akkori elnöke annak ke-reseztélőlegre nem akart vállalkozni. Amde Apponyi sem tagadhatja, hogy a házszabályok szövege igazat ad a kormányának. De mert Apponyi, ki térvény-részt volt a házszabályok szövegében, annak fogalmazásakor nem az az intenció vezette, ami Széll Kálmán, férfiás következetességgel magára nézve most levonta a konzekvenciákat; de sem az ellenzék obstrukciójában, sem támadásában részt nem vesz. Ugyancsak nem lehet elítélni Apponyi személyes hívat. sem, kik vele együtt a pártból ki-léptek. Amde meg van arról győződve hogy úgy Apponyi, mint hívei az obstrukció ellen küzdeni fog-nak. (Éljenés.) amint hogy meg van arról is győ-ződve, hogy a törvényes rend helyreállításával és a rendes parlamenti viszonyok funkcionálásával, midőn a házszabályok e szakaszának alkalmazása tárgytalanná válik, ismét a szabadelpvűpárt sorai között leszn-ek. (Nagy tetszés.)

Egész határozottsággal meri állítani, hogy mind-azok, akik ma a kibontakozás útjába akadályt gördi-tenek, akár tévedésből, akár egváni avagy önző szempontból, akár boszúvágy átal vezéreltetve, a hazának szolgálatot nem tesznek és ezért eljárásuk hazafiasnak nem mondható. (Alta aros helyeslés.) At van batva attól a tudattól — folytatá báró Feilitzsch — hogy a jelenlegi kormány és annak vezére gróf Tisza István miniszterelnök a magyar nemzeti állam képtetését szívről és léleklől szoiálja és ha a pro-grammában, nem is terjeszkedett ki a miniszterelnök minden részletekérésre, nyugodt lehet a párt, hogy a kormány a magyar nemzeti állam képtetéséhez szük-séges kövekből egyetlen darabot sem fog herenni hagyni. Most az egyedüli célja és törekvése és az ké-pézi feladatának sarkkövét hogy véget vessen a meddő küzjogi vitáknak, hogy a parlament visszatérjen rendes munkásságába és hogy a közgazdasági, ipari, kereske-delmi és a kulturális téren szükséges és hosszú időn át nélkülözött munkát a legnagyobb erővel megin-dítsa. (Viharos éljenés és tetszés.) Báró Feilitzsch ismételen köszönetet mondott a választóknak bizalmukért és szeretetükért.

A választók tiszteltése után az Erdélyi Kárpát-Egylet választmányja tisztegett báró Feilitzsch előtt Hoppes táblai tanácselnök vezetésével. Ezután az orthodox autonom zsidóközösség küldöttsége tiszte-gelt dr. Bernát Albert ügyvéd elnök vezetésével. Feilitzsch köszönetet mondott és kijelentette, hogy a

liberalizmust nemcsak az ajkán, hanem szívében is hordja.

Serényi Béla programbeszéde.

Óz, november 29.

Gróf Serényi kereskedelemügyi államtitkár, a dédési kerület képviselőjelöltje, ma délelőtt fél-tiz órákor Brezovay László, Hertelendy László, Horánszky Lajos, Kubinyi Géza, Miklós Ödön és Werner Gyula országgyűlési képviselők kíséretében ideérkezett, hogy programbeszédét a kerület választói előtt elmondja. A programbeszéd meghallgatására megjelentek még: dr. Tarnay Gyula borsodmegyei alispán, Vadnay István és Zsóry György főszolgabírák, Szentgály István miskolci polgármester, Radányi István ka-marai elnök, Kós Soma alelnök, Sugár Ignác titkár, az államvasutak részéről: Görgey László főfelügyelő, Vidats János osztályfőnök, Kün Bertalan jogalmi főnök és Hauser Ernő osztálymérnök; Hents László bányatanácsos, Inceády Béla putnoki főjegyző, Fekete Nándor, a putnoki grófi uradalmi tisztikár, a Rima-murányi Vasmű Részvénytársaság ózdi gyára részé-ről Lázár Zoltán és Quirinyi igazgatók és Ferjancsik főmérnök.

A választókerület szabadelpvűpártja délelőtt 10 órákor tartott rendkívüli népes értekezleten Lázár Zoltán gyárigazgató javaslatára egyhangúlag újra je-löltée gróf Serényi Bélát, akit küldöttség kísért a Vigadó nagyerembe, ahol lelkes éljenéssel fogadták. Lázár Zoltán elnök nagy tetszéssel fogadott szép be-szédében üdvözölte gróf Serényi Bélát.

A szónok rámutat az ország általános szegény-ségére és dióséri az új kormány törekvéseit, elítéli az obstrukciót, majd hangsúlyozza, hogy ipart kell te-remtenünk. Nem tagadhatja, hogy önálló vánterület mellett jobban fejlődnek az ipar, de a mulban még számos oly mulasztás is történt, amelyek érdekeiket az érvényesíthetőség határain belül sem érvényesi-tették. Ezek után azt az óhaját fejezi ki, hogy az állami vasgyárak ne részesíttessenek előnyben a magángyárakkal szemben, végezetül pedig a munkás-kérdés rendezését ajánlja a kormány figyelmébe.

Gróf Serényi Béla államtitkár erre elmondotta programbeszédét.

A köszönet szavaival kezdte, hogy a választók az értekezleire eláradtak. Azután ismerteti a parla-menti helyzetet, annak előzményeit. Elítéli a függet-lenségi párt komolyabb elemeit, amiért az obstrukci-ot nem akadályozták meg országgrontó munká-jukban! Itt az azoknak már pártérdekből is meg kellene eszekekedni. Majd hangsúlyozza, hogy a parlament rendes működésére már azért is sürgős szükség van, mert a rendkívüli fontos teendők egész halmaza vár elintézésre.

Remélem, hogy azok az erélyes rendszabályok, amelyek a kormány életbeletépt és amelyekre az ellenzék komoly férfiában ha nem is támo-gatókra, de legalább megakadályozókra nem fog találni, hozzá fognak járulni ahhoz hogy a parlament rend helyreálljon és a törvényhozás meg-kezdhesse normális működését. Nem barátja az állandó küzjogi vitatkozásoknak, mert azt tartja, hogy nemzeti önállóságunk leginkább akkor fog kidomborodni, ha anyagiilag erősek leszünk.

Legelőszörban azt kell tekinteni, miéle teendő-re van szükség, hogy az ország produktív irány-ban fejlődhesse. Ebben a tekintetben itt van mindenké-előtt az Ausztriával való kiegyezés, amelyet még a Széll-kormány állapított meg. A vám- és kereske-delmi szövetség fennállását a lehetőségek óhajja, mert nem tagadja ugyan, hogy az önálló vánterület behozá-tala esetén radikálisabb iparfejődés volna lehetséges, de egyttal nem lehet elzárkózni az elől a tény elől sem, hogy olyan inszolid vállalatok egész tömege kelet-keznek amelyek rövid idő mulva válságba kerülve, az ország közállapotait megrendtenék. Majd azt igye-kszik kimutatni, legelőszörban az Európában divó védvámokkal, hogy az országot minden érdeke a köz-zős vánterülethez kapcsolja. A társadalomnak és az államnak méltányos támogatása mellett józan iparfej-lesztés a közös vánterületen is lehetséges. Nem arra kell törekednünk hogy az ipari cikkek legkiválóbb m-nőségeit állítsuk elő, hanem olyan cikkeket, amelyek a nagyközönségnek nagy mennyiségben kellene és amelyeknek előállításá által a mi még gyakorlatlan munkásaink keresetehz juthatnak. Így fejlesztésüknek tartja a szövőipar bizonyos nemeit, amelyek az or-szágban eddig alig vannak képviselve különösen a házi ipart, de végezet hibának tartaná azt, ha a finom és drága áruk előállítására fektetnők a súlyt, mert ezek az áruk csak hosszas gyakorlat, hosszas ipari fejlődés után bírnák el a lejelti iparu külföld ver-senyét.

A mezőgazdasági szempontjából a közönség fenntartása mindaddig indokolt, amíg saját fogazsági ké-pességünk a népesség szaporodása és iparunk nagy-joku fejlődése által olyan nagy mértékben nem emel-kezik, hogy mezőgazdasági termeléseket magunk lesznük képesek elfogyasztani. Különbön látni lehet, hogy a közös vánterület mellett például az idén, amely pedig jó esztendő volt, úgy a szarvasmarha, mint a gabonáinak egyre emelkedő tendenciát követnek. Mindezeket szem előtt tartva, a maga részéről a köz-zős vánterületet annyira mindkét állam érdekében leköv-nek tartja, hogy feltéve, de meg nem engedve, hogy a szövetség Ausztriával mégsem jönné létre, még ak-kor is csak olyan szerződéses viszony létesülését tartja lehetőnek, amely csak akadémiéig, vagy a vám-és kereskedelemi szövetségtől különbözni fog.

Szót azután a kereskedelmi szerződésekről és reményét fejezi ki, hogy Olaszországgal sikerül majd megkötöni egy ideiglenes szerződést melyben a ma-gyar érdekek, főképp a magyar bor kellő védelemben részesül. Felkötésnek tartja, hogy a jövő év folya-mán Németországgal is tárgyalások lesznek majd kezdendők új kereskedelmi szerződésükökék iránt és nagyrészt ennek az új szerződésnek eredményeitől fog majd függeni, hogy milyen álláspontot fogunk a keleti országokkal szemben, amelyekkel való kereskedelmi érintkezés rendkívüli nagysúlyt helyeztek, elfoglalni.

A fízstisztelek fízstésének kérdését érintvén ugyanolyan szellemben, mint miniszter, szükségesnek tartja a helves közgazgatás szempontjából a vármegyéek területi viszonyainak földrajzi fekvés és nemzeti lakottság szerintjén a észszerű új beosztását. De ez a vármegyéek közönségének konzervatív hajlamát folytán a legnagyobb akadályokba ütköznek, ettől tehát egyelőre el kell tekinteni és igyekezni kell a mai megyéek területén belül a járáros rendezését akképp megajteni, hogy úgy területileg, mint lakos-szám szerint egy főszolgabíróra annyit jusszon, amennyi a közgazgatás közvetlenségére lehetővé teszi. Ezzel karöltve kell majd idővel járnia a törvénykezés de-centralizációjának is, és ebben a tekintetben a közönség érdeke elsősorban a járásbíróóságok szaporításával lesz kielégítendő. (Élénk tetszés.) A kormány a nagy és kis közönség helyzetét, illetőleg, vagyonkezelését járási számvevők intézményének létesítésével fogja javítani, mert hiszen köztudomás szerint ebben a tekintetben úgy a nagy, mint a kis közönség nélkü-lőzik a kellő szakerőket.

A beruházási kölcsönről szólva helyesli, hogy az kizárólag produktív befektetésekre fordíttassék. Ebből néhány vasutat akar első sorban építeni a kor-mány, azután az ország utbálózatát fejleszteni és emelni a közgazdasági alapot: bangsulozza a vízi utak fontosságát; ezért tervezi a kormány a Duna-Tisza csatornát, a Maros folyó hajózáhatóvát tételét, bejelenti a vasuti törvény revízióját, amely bejejezés alatt áll, ezzel egyidőben tanulmányoztatja a kormány a motoros kocsikat, kizárólag a személyszállítás szá-mára. Szót azután a betegségügyi-pénztára vonat-kozó törvény revíziójáról, a kormány adópolitika-járól, mely a létminimum adómentességét tervezi, a kormány szabadelpvűségről, amely a leteleke-zetek közti békés egyetértést kívánja, és biztosítja a választókat, hogy a kormány figyelemmel kíséri a munkások érdekeit is és azok helyzetét javulni fog a turkévite emberbaráti intézkedéssel és nagyszabású közmunkák elrendelése által. Igéri a kerület érdekei-nek ápolását és azt mondja, ha választói újra kitün-tenek őt bizalmukkal, ezzel azt is megmutatják, hogy nem helyeslik azoknak az eljárását, akik most már ugyszólván kizárólag egváni szempontok által vezet-tetve, meg akarják szakítani az ország tanácsának rendes működését. (Hosszantartó, élénk tetszés.)

Ezután Miklós Ödön országgyűlési képviselő magasztalta Serényi Bélát, mire Kissely Sándor, aki a mut választás alkalmával gróf Serényi ellenjelöltje volt, azt az óhaját fejezte ki, hogy a kerület már azelő is demonstráljon az obstrukció ellen, hogy egyhangu mandátumhoz fogja juttatni jelöltjét. Végül Demjén József egyszerű parasztagda üdvözölte gróf Serényi Bélát.

Déli tizenkét órákor közel négyezertertekes villásreggeli volt a gyártelepi kaszinóban. Pohár-köszöntőket mondotak: Gróf Serényi Béla, Kün Gyula, Miklós Ödön, Werner Gyula, Tarnay Gyula alispán, Vidats János. Gróf Tisza Istvánt és Hieronymit távra-tilag üdvözölték.

Az obstrukció ellen.

Szekszárdon ma Simoncsics Elemér vármegyei fő-jegyző kezdeményezésére gyűlést tartottak, hogy tiltakozzanak az obstrukció ellen. A gyűlésre az egész megyéből sokan jöttek be s mivel a nagyvendéglő nagyterme a jelenlevők befogadására szüknek bizo-nult, a gyűlést a városbába udvarán tartották meg. Bartha Béla cs. és kir. kamarás, dr. Schwetz Antal bonyhádi ügyvéd és Simoncsics Elemér vármegyei fő-jegyző határozati javaslatot terjesztettek be, melyben az obstrukció határozatlan eltilkik. A gyűlés a határo-zati javaslatot elfogadta.

Az ellenzék köréből.

A függetlenségi és 48-as párt Erzsébet-köruti pártbelyisége igen népes volt az est folyamán. A párttagok közül sokan megfordultak a pártkörben, hogy meg tudják a vitarendező-bizottságnak holnapra szóló megálapodásait. A mai nap folyamán a párt-nak számos tagja érkezett fel a vidékről a fővárosba, hogy résztvegyenek elvtársaik közelmében.

A szabad ellenzék tagjai is valamennyien a fővá-roshoz maradtak és az est folyamán rendes találko-zási helyükön, a Panonniában jöttek össze, hol szintén behatóan foglalkoztak jövő magatartásukkal. Az ösz-szejövetelen számosan jelentek meg a függetlenségi pártból és a néppárt tagjai közül is. A vitarendező-bizottság titokban tartja a holnapi ülésre megállapi-tott taktikát, csak annyit árulnak el, hogy sem a napirend érdemleges tárgyalására, sem a délutáni ülésre nem kerül a sor.

A kereskedelmi miniszter levele a vasuti tisztviselőkhöz. Hieronymi Károly kereskedelmiügyi miniszter a következő levelet intézte a magyar kir. államvasutak igazgatóságához:

O császári és apostoli királyi felsége f. hó 3-án Bécsben kelt legfelsőbb elhatározásával a magy. kir. miniszterelnök ur előterjesztése alapján engem kereskedelmiügyi m. kir. miniszterré méltóztatott legkegyelmesebben kinevezni. Midőn a kereskedelmiügyi minisztérium vezetését tényleg átveszem, azon várokozásomnak azok kielégését, hogy az államvasutak tisztikara engem feladataim megoldásában hazaflask kötelességérzetel és teljes buzgalommal fog támogatni.

Hieronymi s. k.

Sándor János bucsuja. Marosvásárhelyről táviratozták: Ma délelőtt bucsuzott el Sándor János belügyi államtitkár vármegyei és városi törvényhatóságától s a különböző testületektől, továbbá a szabadelvű párt tagjaitól, akik a városba disztermében gyűltek össze. Dr. Bernády György polgármester, Tauszik Hugó kir. tanácsos, Kádó kir. közjegyző, a város és megye előkelőségei tolmácsolták a közönség fájdalmat az államtitkár eltávozásán és örömeiket előléptetése felett. Sándor János megható beszédben köszönte meg a figyelmet. Déliben a Transylvania-szállóban 400 terítékes díszedő volt, melyen Maros-Tordamegye, Kis-Küküllőmegye és Marosvásárhely város közönségének színe-java vett részt. Megható volt Berezhly János kisházi székegy földmives pohárköszöntője, ki a székegy nép szerető atyját bucsuztatta Sándor Jánosban.

Az északi kereskedelmi kamara Hieronymi'nel. A szlavonai kereskedelmi és iparkamara küldöttsége tegnap este megjelent Hieronymi Károly kereskedelmi miniszternél, hogy a kereskedelmi tárca átvétele alkalmából üdvözlje őt és kikérje jóindulatát a szlavonai gazdasági viszonyok iránt. Hieronymi kereskedelmi miniszter a küldöttséget a képviselőház miniszteri szobájában fogadta, ahol Laubner Károly kamarai elnök beszédet intézett hozzá. Üdvözlötte a minisztert és reményét fejezte ki, hogy a Szent István korona országában inaugurált haladó gazdasági politika, melynek kiépítésében Hieronymi sok éven át buzgón és sikeresen közreműködött, most Horvát- és Szlavonország területére is ki fog terjedni.

Hieronymi kereskedelmi miniszter válaszolt és kijelentette, hogy igen örömd, hogy a szlavonai kereskedelmi és iparkamara képviselőit magánál láthatja és fölül hallja azt, hogy az illetékes körök mindenütt az országban, így tehát Szlavóniában is a kifejtett gazdasági programot helyesnek és üdvösnékné találják és annak végrehajtását a legbiztosabban támogatni akarják. A miniszter a maga részéről teljesen meg van győződve, hogy a nemzeti gazdaság úgy Magyarországon, valamint a két testvérországon is egymás mellett haladhat és kölcsönösen kiegészítve egymást, kedvezően fejlődhetik. A miniszternek előkélt szándéka, hogy a Szent István koronájához tartozó összes országok gazdasági fejlődése érdekében egyforma gondoskodást fog kifejezni. A miniszter meg van győződve, hogy Horvát- és Szlavonországok gazdasági fejlődésére és hogy ez valóságilag meg is történjék, erre nézve minden tőle telhető megfog tenni.

A miniszter válasza mély nyomatást tett a küldöttség tagjaira és élénk zivido-kiáltással kísérték azt.

A főrendiház november hó 30-án, hétfőn délelőtt 12 órakor ülést tart a delegátusok megválasztása végett.

KÜLFÖLD

A balkáni helyzet. Tegnap Prizrend környékén a falvakban megjelent egy török szolgálatban álló Pirkovics Toma nevű lakos és felkelésre akarta bírni a szerb lakosságot azon ígérettel, hogy a szerb kormány e célból Mauser-fegyvereket fog szolgáltatni. Pirkovics tulajdonképpen azért jött, hogy konstatálja a fegyverek jelenlétét. Néhány nappal később ugyanis megjelent egy osendörküllönmény és az összes Martini-féle és vadászfegyvereket elkobozta. Az osztrák-magyar és orosz konzul Prizrendben táviratilag tiltakozott az úszkubi válnál az agent provocateur üzemel ellen és követelték a fegyverek visszaadását, ami meg is történt. A bolgár exarcha tegnap expozét nyújtott át a nagyvezérnek, amelyben a görög püspökök ellen emel panaszt, mert a bolgár lakosságot a patriarkátus-hoz való áttérésre különböző eszközökkel akarják csábítani vagy kényszeríteni, amiben a helyi hatóságok támogatják őket. A nagyvezér kijelentette, hogy ez semmiesetre sem felel meg a porta intencióinak, továbbá hogy az expozét átteszi az összes válikhoz és megteszi a kellő intézkedéseket. Az ökümenis patriarkátus rövid idő előtt körlevelet bocsátott ki a macedóniai püspökökhöz, melyben felhívja azokat

arra, hogy a bolgár lakosságot buzdítsák az áttérésre.

Konstantinápolyból azt írják, hogy előkészületben van és legközelebb közzétetik a macedón bolgárok számára adandó közbocsánatra vonatkozó intézkedés.

A Dreyfus-pör revíziója.

Páris, november 29.

A félhivatalos Havas-ügynökség jelenti: Dreyfus kapitány perújítási kérvényét e hó 6-án adták át az igazságügyi miniszternek. Hír szerint a Dreyfus által felhozott tények megerősítik azoknak a körülményeknek egyénymelyikét, amelyek André hadügyminiszter az igazságügyi miniszterrel közölt. Jaurès ismeretes interpellációja alkalmával André hadügyminiszter annak a szándékának adott kifejezést, hogy az ügy iratait személyesen fogja megvizsgálni. A vizsgálat eredményét most André az igazságügyi miniszterrel közölte. Allítólag az André által megállapított körülmények meglehetősen fontos természetűek, minthogy az igazságügyi minisztert arra bírták, hogy a perújítási bizottság elé terjeszse azokat. Dreyfus kérvényének tartalma még nem ismeretes, de hír szerint André hadügyminiszter a hadügyminisztérium iratai között igen kétes hitelességű iratokat talált és állítólag olyan üzelmek nyomára jötték, amelyek szerint az 1897. vagy 1898. években a hadügyminisztériumban arra törekedtek, hogy bizonyos iratokat, fontos tényeket eltitkoljanak, végül azt mondják, hogy az előbbi leváltáros Gribelin fontos teleplezéseket tett André hadügyminiszter előtt.

A perújítási bizottság jövő szerdán fogja átvénia Valló igazságügyi miniszter által hozzá áttett iratokat. A Havas-ügynökség továbbá arról értesült különféle személyiségektől, hogy André hadügyminiszter azért vizsgálta meg a Dreyfus-ügyre vonatkozó dossiét, mert meg akarja tudni, hogy mi az igazság azokban a vádokban, amelyekkel a Dreyfus-ügybe belekevert néhány tisztot illették. Fenntartással azt állítják, hogy André abban a bizalmas dossierben, amelyet csak a rennesi hadbírósg látott, két formálisan hamisnak ismert okiratot talált, amelyek — ezt biztosan tudják — okvetlen hozzájárultak Dreyfus elítéléséhez. Több okiratot, amelyből Dreyfus ártatlansága kitünt volna, nem terjesztettek a hadbírósg elé. Egy tanuvalomás pedig, amely a rennesi hadbírósg ítéletét befolyásolta, nem volt önkényes és pártatlan. Ezek állítólag azok a körülmények, amelyeket a hadügyminiszter az igazságügyi miniszterhez intézett jelentésében fel említ. A Lanterne jelentése szerint Dreyfus Cornuski és Gribelin tanuk vallomásaira és bizonyos perbeli okmányok megváltoztatására alapítja perújítási kérvényét. A Figaro jelentése szerint ebben az ügyben a holnapi kamaraulésen interpellációt fognak betérjeszteni.

Páris, november 29.

Mihelyt a Dreyfus-ügyre vonatkozó interpellációt a kamara elnöki hivatalában bejelentik, a kormány azt fogja javasolni, hogy az interpellációt elhalasztassák, amíg a perújítási bizottság megalkul, nehogy a képviselőház oly ügy tárgyalásához fogjon, amelynek tisztán bírósági jellegét a kormány meg akarja óvni.

HIREK

Budapest, november 29.

— BUDAPESTI NAPLO. November 30-ikán

uj előzetes nyílak a Budapesti Naplóra. Kérjük azokat a tisztelt olvasóinkat, akiknek az előzetése ezen a napon lejár, méltóztatassanak a megújításról idejekorán gondoskodni, hogy a lapot akadálytalanul küldhessük tovább.

— Személyi hírek. A dán trónörökös ma reggel 8 órákor hagyta el fővárosunkat és visszautazott Sopronba. — Frigyes Agost szász trónörökös ma reggel Tarlszóból Bécsbe érkezett és este Drezdába utazott. — Madridból táviratozták, hogy Mária Krisztina anyakirálynő gyöngékedik.

— Bucsú a Rácvárosban. Ma tartották meg a Tabánban a bucsút Szent Katalin tiszteletére a hagyományhoz híven, nagy vigasság mellett. Ez volt az idén az utolsó, egyszerűsind a legnépesebb bucsú a fővárosban. A nedves idő dacára már korán reggel tömérdek ember hullámozott a Rácvárosban. Az Attilakörút, Egyház-tér és Apród-utca valóságos sátorlábort volt, ahol a legkülönbözőbb vásárolni valók halmoztak össze cseles emberek. Az átátóságok reggel 7 órákor csendes misével kezdődtek iller énekek a plébánia templomban. Déliben a plébánián ebéd volt, amelyen a papságon kívül a kerület előjárósága is résztvett. Déliben megkezdődött azután a népmulatság.

— A Ludovika-Akadémia új parancsnoka.

Nyry Sándor honvédelmi miniszter távozásával a Ludovika-Akadémia parancsnokává a király tudvalegőleg pávai Vajna Albert vezérőrnagyot, a szegedi 45. gyalogdandár volt parancsnokát nevezte ki. Az új parancsnok hivatalosan ma vette át az Akadémia vezetését.

Reggel félkilenc órákor a teljes tanári és tisztikar, valamint az Akadémia növendékei díszben megjelentek az Akadémia kápolnájában Czetsberger vezérőrnagy helyettes parancsnokkal élőkön. A kápolnában dr. Auer Jenő katonai lelkész misét mondott, mielőtt az akadémiai zenekar Auher miséjét játszotta. Misse után az ünneplők a díszterembe vonultak, ahol pávai Vajna Albert vezérőrnagy magasröptű beszédet intézett a növendékekhez, buzdítva őket arra, hogy maradjanak meg azon az uton, melyen hivatalbeli elődje alatt haladtak. Majd a növendékek lelkes éljénés közben távoztak és ekkor az új parancsnok a tisztetek intézett beszédet kérve őket, hogy egyesülve munkálkodjanak az intézet régi hírneve és magas színvonalá érdekében. A tábornok erre kezet fogott a tisztekkel és ezzel az ünnepep véget ért.

— Kerepesi-ut — Ferenc József-ut. A VII. és VIII. kerületi kerepesi-uti kereskedők és iparosok ma az Erzsébetvárosi kör helyiségében értekezletet tartottak. Arról tanácskoztak, hogy a Kerepesi-ut nevé meg kell változtatni. A felszólalt kereskedők azt hangsúlyozták, hogy az elkeresztelésre azért van szükség, mert a vevőközönség nagy része még mindig azt hiszi, hogy a kerepesi-ut boltokban, úgy mint ez hajdanában volt, az árak árának felét lehet alkudni, ho ott a Kerepesi-uton ma már épp oly szolid áruházak vannak, mint a főváros bármely élénkebb helyén. Azonkívül a Külső Kerepesi-utal gyakran összetévesztik, ami zavarólag hat a forgalomra. Az egybegyűltek elhatározták, hogy bár üzleti és forgalmi szempontból legcélszerűbb volna, ha a Kerepesi-ut, mint a Kossuth Lajos-utca folytatását, Kossuth Lajos-utának neveznék el, de attól tartva, hogy a belvárosi kereskedők ez ellen opponálnának, a Kerepesi-ut helyett a Ferenc József-ut elnevezést fogják az illetékes fórumoknál kére mezni. Husztagu bizottságot választottak, melynek feladata lesz az érdekelteket két kerületi orsz. képviselőit és vezető férfait a mozgalomnak meggyerni s a további teendőket elvégezni.

— Légrády Károly temetése. Nagy és impozáns részvétel mellett tették ma déliban malomszegi Légrády Károlyt, a Pesti Hírlap megalapítóját és főszerkesztőjét. A temetési szertartásra palotájának lépcsőesernakát is gyászpompába vonták. A gyászoló közönség kevéssel hét óra után kezdett gyülekezni s csakhamar szorongással megtelt a hatalmas lépcsőesernak ahol a ravatal volt elhelyezve.

A gyülekezetben ott volt a főrendiház és a képviselőház számos tagja, Budapest székesfővárosi képviselőitelen Matuska Alajos polgármester, a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara küldöttsége Lányai Leó udvari tanácsos és Hüttli Tivadarral az élén, az Otthon irók és hírlapírók köre Rákosi Jenő főrendiházi tag, elnök vezetésével, a Budapesti Újságírók Egyesületének küldöttsége, élén Czibak Lajos alnökkel a Magyarországi Hírlapírók Nyugdíjintézetének képviselőitelen dr. Heltai Ferenc országgyűlési képviselő elnök és dr. Fekete Ignác titkár, a Lipótvárosi Kaszinó küldöttsége Ruszt József alnök vezetésével, a Pesti Hírlap szerkesztősége testületileg, az összes fővárosi szerkesztőségek tagjai és kiadóhivatalok tisztviselői. Jelen voltak: báró Bánffy Dezso és báró Fejérváry Géza, Chorin Ferenc főrendiházi tag, Ballay Lajos és dr. Halász Sándor miniszteri tanácsosok, lovag Falk Zsigmond udvari tanácsos, haraszti Jellinek Henrik, a közúti vasut elnökigazgatója, dr. Falk Miksa, Szalmári Mór, Mikszáth Kálmán, Szűcs Pál, Földváry Miklós, Vázsonyi Vilmos, Neményi Ambrus országgyűlési képviselő, Lollók Lenárt prépostplébános, Thégy Endre, Gál Károly, Wodianer Hugó, tóvárosi Fischer Ignác, dr. Bródy Samu, Gelléri Mór, Mezey Péter, továbbá az iróvilágból: dr. Kenedi Géza, Fenő Sándor, Kiss József, Ambrus Zoltán, dr. Prém József, Márkus Miksa, Heltai Jenő, Hamray Gyula, Balogh Pál, Berényi László, Szerdahelyi Sándor, Surányi József, Fekete József és mások.

A gyászoló család a koporsó körül foglalt helyet. Három órákor megérkezett Horváth Sándor evangélikus lelkész, aki magas szárnyalású beszédben bucsuztatott el a halottat. Ezután megindult a díszes menet a temető felé, ahol a családi kriptánál a Pesti Hírlap nevében Bede Jób mondott megható bucsuztatót, mire a koporsót lebecsatták a sírba.

— Érettségi vizsgálat. A reáliskolai pótló és javító érettségi vizsgálatok ezidén a VI. ker. a l. főreáliskolában lesznek, ahol is az írásbeliok már december 2-ikán megkezdik. A jelentkezés végső határideje november 30-ika.

— Nagy tűz Aradon. Vasárnap hajnalban két órákor tűz ütött ki az aradi waggon- és gépgyár gyártelepén. Mire a tűzoltók megjelentek, már lángban állott a gyártelep egyik legnagyobb épülete: a gépház. A tűz belülről támadt és oly gyorsan terjedt, hogy néhány pillanat alatt a tetőn oszopot ki, egy óra alatt pedig az egész épület porrá égett a benne lévő kohókkal, gépekkel és három ma/dnen teljesen befejezett mozdonyal együtt.

— **Tolvaj horvát technikus.** A bécsi rendőrség, mint tudósítónk jelenti, elfogta *Jagodics Pált*, a bécsi technikai főiskola zágrábi illetőségű 24 éves hallgatóját, aki értékpapírok eladásával a rendőrség figyelmét magára vonta. Megmotoztatásánál 40.000 korona készpénzt és 24.000 korona névértékű értékpapírt találtak Jagodicsnál. Jagodics beismerte, hogy legutóbb betört *Fischer Teréz* zágrábi nyomdatulajdonosnőnek pénztárába, ekkor lopott 60.000 korona értékpapírt.

— **Halálosas.** *Hofer Károly*, a Markó-utcai állami főreáliskola nagyérdemű igazgatója hosszas szenvedés után tegnapi este, élete hetvenhetedik évében meghalt. A magyar tanárság szótára csak az utóbbi hónapokban volt kénytelen szóbajá miatt tevékeny szolgáltatást félbeszakítani.

Hofer Budán született és egész életét a magyar művelődésnek szentelte. Eleinte udvari kamarás-kétszobás állami főiskolai tanárnak volt 1858 óta pedig, midőn tanárvizsgálatot tett, a budai kir. főreáliskola tanára lett s innen kezdve mindvégig a magyar tanárestetnek legbuzgóbb és leglelkesebb tagja volt. 1872-ben nevezték ki az általa szervezett új reáliskola igazgatójának. Midőn 1873-ban a francia nyelv tanítását a reáliskolai tantervbe fölvetették. *Hofer* Károlyt bízták meg az első francia tankönyvek megírásával. A kiváló férfi a hazai kö-kököt minden mozgalmában nagy tevékenységet fejtett ki. Az orsz. középiskolai tanáregyesület, melynek haláláig alelnöke volt. Ő alapító tagja volt az orsz. középiskolai s az orsz. felső nép- és polgári tanárvizsgáló-bizottságnak, 1897 óta az orsz. középiskolai tanárvizsgáló-bizottság alelnöke, az orsz. közoktatási tanácsnak pedig rendes tagja. 1886-ban a Ferenc József-rend lovagkeresztjét kapta, 1882 óta főigazgatói címet viselt. Temetése hétfőn délután két órakor lesz a Markó-utcai főreáliskolából, a farkasréti temetőben helyezik örök nyugalomra.

Dr. Renner Adolf főorvos orvos neje, szüleit *Radványi* Ernesztin és 43 éves korában meghalt Budapest. Az elhunyt ismeretes volt a jóvárossági jótékonyágáról; bánya széles körökben mély részvételt kelt.

— **Nagy tűz a Flóra-gyárban.** Ma délelőtt nagy tűz pusztított a Soroksári-ut 7. szám alatt lévő *Flóra-gyárban*, ahol gyertyát, stearint és szappant készítenek. A veszedelem a gyár zsiradék-deszilláló helyiségében támadt, ahol már két évvel ezelőtt ugyancsak nagyobb tűz pusztított. A deszillálóhelyiség folytatása az úgynevezett fűtő- és helyiségnek. A két helyiség egy roppant nagy épületben van elhelyezve. A nyers, tisztátalan, salakkal tele zsiradékot először a fűtőházban vizsik, ahol megtisztítják az idegen elemektől. Az így megtisztított zsiradék hosszú vasművevényeken megy át a deszillálóhelyiségbe, ahol óriási kazánok és gépek segítségével deszillálják. A két helyiséget, bár egy épületben van, tűzfal választja el egymástól és ennek köszönhető, hogy ma az egész gyártelep el nem pusztult. A deszilláló helyiség gépeiről *Cserny* József már tegnapelőtt jelentette a gyár igazgatóságának, hogy az egyik cső, amely a zsiradékot a fűtőházról szállítja a deszilláló helyiségbe, megrepedt. A repedést ekkor betömötték és zavartalanul folyt tovább a munka. *Cserny* ma délelőtt *Müller* István napszámmal dolgozott a deszilláló helyiségben. *Wagner* vegyszer éppen ellenőrizte a munkát, amikor a múlt héten megrepedt cső, valószínűleg a magas hőfok következtében eltört és a zsiradék vastag sugárban ömlött az izzó kazánokra és a falakra. Egy pillanat alatt lángra gyúlt az egész helyiség. Rettenően büzös füst lopte el az egész helyiséget úgy, hogy a bennlevők alig tudtak kimenekülni. *Cserny* a kezét meg is égette. A gyorsan gyuló zsiradék rohamosan gyuttotta fel az épületet, amely tíz perc alatt teljesen lángban állott. A gyári tűzoltóság az első pillanatban a veszedelem tovatérjedését akadályozta meg. Az üzemet megszüntette és a gőzgépeket megállapította. Így elkerülték, hogy a fűtőház lángba boruljon, de újabb veszedelem is támadt, mert a gyors lebilés folytán az egyik zsiradékkal telt kazán felrobbant és újabb táplálékot adott a tűznek, amely csakhamar keresztülfőrt a tetőn is és a külső falakat hatalmas lángnyelvek nyaldosták. A veszedelemről értesítették a tűzoltókat is. A tűzoltók részéről a IX., VIII., VII. kerületi és a központi őrség vonult ki. *Szerbowski* Szaniszló főparancsnok *Markusovszky* segedíztiszt és *Javitsék* felügyelő vezetésével. Csakhamar minden oldalról körülvették és hatalmas vizsugarakat bocsátottak az égő épületre. Hamarosan sikerült a tűzet lokalizálni, de maga a deszilláló helyiség nagy lánggal égett, mert temérdek zsiradék tápláló anyagot adott a tűznek. A mentők is kivonultak automobillal. *Kludovác* őrsvezető vezényletével, de dolguk nem akadt. A deszilláló helyiség nagy része leégett, a gépek és kazánok erősen megrongálódtak. A tűzet, amely délelőtt 10 órakor támadt, délig eloltották. Egy őrség azonban tovább is künnmaradt, hogy a zsiradékból lappangó tűzet teljesen eloltsa. A tűz híre óriási emberáradatot lepte el a gyár környékét, ahol lovas és gyalogos rendőrök tartózták föl a rendet. *Kosáros* rendőrfelügyelő vezetésével. A tűz színhelyén megjelent *Márkus* József főpolgármester is, aki jelentést tettett magának a tűz keletkezéséről.

— **Házasság.** *Gróf D'Erivyl Heiningen* Henrik, a Credit-Lyonnais bankintézet főtisztviselője e hó 25-én kelt egybe Párisban báró *Vessey* Alexandrin úrnóval.

— **Passzívó sirokkó.** Fiuméből táviratozták; az elmúlt éjjel rendkívül viharos sirokkó pusztított. Az egész kikötőben. A hajókön és a molon már reggel a sirokkó miatt beszűntették a munkát. A kikötői raktárhelyiségekben felhalmozott több százezer korona értékű menő árukban a hullámgáton átfőrt hullámok nagy pusztításokat és károkat okoztak. Legerősebb volt a vihar a Mária Terézia-molón. Két osonakozó egyet ott lévő osonakházait belesodorta a szél a tengerbe. A ház és a osonakok pozdorjává zúzódtak. Erősen megrongádódot az állami egészségügyi hivatal-épülete, valamint a felszerelés is. A Mária Terézia-molón előfordult pusztítást a kikötőből kihajított óriási épületek okozták, melyeket az óriási hullámok átvették a hullámgáton. Az árukban esett kár a részletes megvizsgálás előtt még csak hozzávetőlegesen sem állapítható meg.

— **A hordárok ipartársulata.** A nemrég megalakult *Budapesti közszolgálati ipartársulat* ellen több feljelentés érkezett a kereskedelmi miniszterhez, melyekben *Majoros* István elnököt és a vezetőséget egyes tagait azzal vádolják, hogy az ipartársulat vagyonát hűtlenül kezelték, különösen pedig a dísztagoknak járó díszoklevelek osztogatása körül károsították meg anyagilag az ipartársulatot. Azt is panaszkolták, hogy egy ülés alkalmával az elnök az alelnököt és titkárt, akik rá nézve kellemetlenek voltak, társaival megverte s ugyanez a feljelentés az ipartársulat irományait összelépte. Az ipartársulat egyébként jelenleg minden vezetőség nélkül van s minden működését megszüntette. A miniszter a feljelentéseket az ipartársulatra felügyelő VII. kerületi előjáróságnak küldte le, amely *Radványi* Vilmos iparügyi előadót és *Pápa* Ágoston számtisztet bízta meg a vizsgálattal keresztülvitelével. A vizsgálat eredménye elé a hordárok annál nagyobb érdeklődéssel tekintenek, mert a most életbe lépő új hordár-szabályrendelet szerint minden hordár köteles beiratkozni a szóban forgó ipartársulatra.

— **Menetrend-módosítás.** A *Breznóbánya-Vereskői helyi érdekű vasúti vonalon* a megnyitás napjától kezdve mindegyik irányban két vegyes vonat fog közlekedni. A *Breznóbánya-Vereskői* irányban az első vonat *Breznóbányáról* délután 8 óra 40 perckor indul és *Vereskőre* délután 12 óra 15 perckor érkezik; a második vonat *Breznóbányáról* este 6 óra 34 perckor indul és *Vereskőre* éjjel 10 óra 15 perckor érkezik. Az ellenkező irányban az első vonat *Vereskőről* reggel 4 óra 50 perckor indul és *Breznóbányára* reggel 7 óra 40 perckor érkezik; a második vonat pedig *Vereskőről* délután 1 óra 3 perckor indul és *Breznóbányára* délután 3 óra 53 perckor érkezik. Ugyancsak a *Breznóbánya-Vereskői* helyi érdekű vasúti vonal megnyitása napjától kezdve a *Zólyom-Breznó-erdőköz-tisza* vonalon a jelenleg *Tiszolczi*ról délután 1 órakor *Zólyom-Breznóra* induló vegyesvonat formájában a *Tiszolczi-erdőköz* vonárrészen megszüntetjük. *Tiszolczi*ról *Breznóbányára* és *Tiszolczi*ra *Feledre* pedig egy-egy új vegyes, illetve személyszállító tehervonat helyeztek forgalomba. Az új vegyesvonat *Tiszolczi*ról délután 3 óra 19 perckor indul és *Breznóbányára* este 6 óra 20 perckor érkezik; az új személyszállító tehervonat pedig *Tiszolczi*ról este 8 óra 7 perckor indul és *Feledre* éjjel 10 óra 50 perckor érkezik.

D. K. E.

Budapest, november 29.

A *Dunántúli Közművelődési Egyesület* ma délelőtt tízenegy órakor tartotta meg XII. évi közgyűlését az újraválasztás tanácsmunkájában *Pallavicini* Ede ögróf elnökielte alatt. A közgyűlés iránt igen nagy volt az érdeklődés és számosan rándultak fel a vidékről is, hogy az ország e nagy közművelődési egyesületének közgyűlésén jelen legyenek. Jelen voltak: *Pallavicini* Ede ögróf, titkos tanácsos elnök, *Rákosi* Jenő másodelnök, *Porzolt* Kálmán főtitkár, *Antal* Gábor dunántúli evangélikus református püspök, *Kammerer* Ernő miniszteri tanácsos, *Óváry* Ferenc, *Hertelendy* Ferenc, *Koller* Tivadar országgyűlési képviselő, *Szabó* Károly királyi tanácsos, tanfelügyelő, *Pázmány* Dénes, *Hérics* Márton ászári plébános, *Csajthay* Ferenc szerkesztő, az Országos Nemzeti Szövetség részéről *Balás* Árpád elnök. A közgyűlést ögróf *Pallavicini* Ede elnök nyitotta meg érdekes beszéddel.

Rámutat a Közművelődési Egyesület iránt mutatkozó közönré, melyért senkit sem akar vádolni és így folytatja: Talán a korszellem előjárása, elridögülése az oka annak, hogy a közölőkért, a nemzeti eszméért az ideál-sáknak és a racionálknak csak egy kis tábora küzd, mely nem tudja felzárni közönyéből a nemzeti nagy tömeget s ha van is némi lelkesedés, ez rendszeren csak a szög terjed s nem tud felemelkedni a tetteg s o y nemzeti lelkesedés, mely a pozitív munkában erényedtet szorgoombanban s az őzzenlen ádozatok-ségben nyilatkoznék meg, ma már alig találunk közéletünkben *Hogy* ny panas- os huorokat kell pengenein közgyűléstünk megnyitása alkalmából ennek közvetlen indító oka az, hogy a mi közművelődési egyesületünk a szó legszorosabb érte mében *anyagi valóság előtt áll*, pedig az országunk ama része amelyre a mi kulturális egyesületünk kiterjed, nemcsak nemzeti szempontból,

de gazdasági szempontból is, mondhatni, krónikus válsággal küzd, s államnak és társadalomnak vállaltva kellene közreműködni, hogy a bajokon segítsenek. Szükségünk van anyagi erőnk gyarapítására, szükségünk van tagjaink számának gyarapítására, hogy az a tábor, mely közölőkért barcol és áldoz, erősebb és nagyobb legyen. Segítenünk kell először is egy-letünkön hogy egyetünk nyújthasson azután segítő kezét a Dunántúlnak. Ezért felkértem a Dunántúli Közművelődési Egyesület összes tagjait és mind-azokat, kik a magyar műveltség terjesztéséért a nép boldogultáért lelkesedni tudnak csoportosútanak a jövőben minél nagyobb számmal és minél nagyobb lelkesedéssel egyetünk köré. (Leikes él enzés.)

Ezután *Porzolt* Kálmán főtitkár bemutatta az évi jelentését, dr. *Óváry* Ferenc pedig a számvizsgáló-bizottság jelentését terjesztette elő. *Szabó* Károly sopronmegyei tanfelügyelő indítványára a közgyűlés megválasztotta továbbra is elnöknek *Pallavicini* Ede ögrófot és másodelnöknek *Rákosi* Jenőt. *Pallavicini* köszönd szavai után a közgyűlés *Stell* Kálmánt táviratilag üdvözölte és felkérte, hogy diszeinöki minőségében továbbra is részt vegyen az egyesület vezetéseben. Ugyancsak *Szabó* Károly indítványára jegyzőkönyvi köszönetet szavaztak *Porzolt* Kálmánnak, *Fekete* Ignác főpénztárnosnak és dr. *Fodor* Oszkár tikárnak. Ezután *Rákosi* Jenő tartotta meg zajos tetszés mellett előadását a magyar nyelvéről

Előadásában *Rákosi* kifejtette, hogy mily kínosot birunk mi a nyelvünkben. Rámutat a nemzetek fajji jellege és nevele között való összejegésre és jelzi, hogy az egyn egy más nemzet nyelvével együtt annak karakterét, érzületét is magába olvasztja. Ebből a szempontból károsnak tartja azt, hogy a magyar gyermekekkel már zsenge koruktól kezdve idegen nyelveket tanultatnak. Népszertien világítja meg a nyelv strukturáját. Szerinte a legutisztább, legeredetebb, legiozikusabb és legerdekesebb nyelv Európában a magyar. A magyar ember falujának és lakóházának nyílt egyenes egyvonalban egymáshoz rótt képe van megnyílt egyenes, világosan tagolt nyelvében. E nyelv nyugodt méltóságos, ünnepies strukturájában megvan a magyar paraszt meg ontolt önértés jel-leme, egész megjelenése. A magyar paraszt nem beszél énekelve, nem deklamál, csak a koldusa resz-ketteti a szót és cifrazza a mondókáját hadd legyen ajának a nyelv is nyomorék és számlomra mért, mint maga a koldus. A magyar ember nem gesztikulál nem szelekedik, épp úgy, mint ahogy szavát nem hangsúlyozza, vagyis nem szótagra vet súlyt, csak érteimi hangsúlyt arra a szóra, amely mondatában fontos. És a magyar nyelv szerint kell kitéjeződik a magyar színművészetnek, a magyar színpadi pátoznak az egész előadó stílusnak. A magyar színpadi remek a Deák Ferencé. Az ő beszédének egyszerű, természetes szerkezete gyönyörű nyurga ma bölcs világossága és okoskodásának remek nyúltsága, egyenessége és reaitása felel meg a magyar nyelv szerkezeti jellemének. A magyar zeneművészet csak a kísérletek állomása van még. Addig ne is a módjunkt nagyobb föllendülésről, amir a magyar nyelv teljes tudásával impregnált elme és lélek nem hoz magával megfelelő zenei talentumot. Ugyanigy vagyunk a képművészet terén. Tudjuk, hogy nagy civilizációk gőzök katonái lenéztek és szivesen becsmérlték a magyar nyelvet. Szegények nem tudják mórül beszélnék. Most jólyk egy öt-hatezer év előtti civilizáció romjainak kiasása. A nyugoti szerencsés nemzetek tudósai izgalmas móbódsággal és emberéleti türelemmel iparkodnak titkait megjelteni. Ma még csak odáig jutottak hogy két tábora oszolva aron világokban, hogy a hatezer évvel ezelőtt, mint egy nagy civilizáció esz-köze virágozt a szumir-nyelv, rokona, éze volt-e vagy sem a magyar nyelvnek. Egyikük kimondta hogy tán a szumir tudományt meg sem lehet fejteni a magyar nyelv tanulmányozása nélkül. Ha a németeknek sikerült volna, amire annyit erőt pazaroltak, a magyar nyelv a föld színéről kiirtani, ma tudósai lámpával keresnék maradványait, tanívegházakat állnának tenyészítésére, hogy legyen eszközükhöz behatolni oly elemeltett világokba, amelyek megelőzték a biblikus időt s hova a maguk nyelvvel eljutni nem tudnak. De azért vagyunk mi itt és azért hirdetik az ígét közművele dési egyletek, hogy a viágnak ez a kincse a magyar nyelv soha ki ne vesszen. Istennek e gyönyörű ajándéka örökké éljen, a magyar taja nek e remek alkotása Isten és a magyar nemzet dicsőségére éljen és szolgálja az emberi faj dicső és nagy érdekeit. (Leikes él enzés és taps.)

Az elnök ezután köszönetet mondott *Rákosi* Jenőnek előadásáért, mire a közgyűlés ehatározta, hogy azt kiadja az egyesület évkönyvében.

SZÍNHÁZ, ZENE

•• **Rabszolgák.** A *Nemzeti Színházban* javában tolynak a próbák *Palágyi* Lajos *Rabszolgák* című dráma költeményéből, amely az Akadémia „Karátynyi diját” nyerte el. A *Rabszolgák* zenekísérettel kerül előadásra. A zenét ifjabb *Abrányi* Emil írta. A mű a *Nemzeti Színház* csaknem egész személyzetét foglakoztatja. A *Rabszolgák* az *Operaházban* fog színe kerülni.

•• **Népszínház.** Két ízben tot meg vasárnap a Népszínház nézőtere: a délutáni előadásban, amikor *Katalin* és az esti előadásban, amikor a *Menyesséket* adták. A délutáni előadás során lelkes ünneptetésben volt része *Kéry* Klárának, az esti előadásban pe-

dig páratlan óvációban részesítette a közönség *Blaha Lujzát*, ki tündöklő művészetével segítette sikerre *Vérő György* három egyfelvonásos népszínművét a *Menyasszókat*.

Berlioz születésének századik évfordulója. A december 2-iki IV-ik filharmóniai hangversenyen *Berlioz* születésnapjának (1803. december 11) századik évfordulója alkalmából előadják a nálunk még nem hallott *Symphonie funebre et triumphele*. Ezt a művet 1840-ben írta arra a gyászünnepekre, midőn a júliusi eseményeket átszállították és a Bastille emlékoszlópát leleplezték. Három része van a műnek, gyászinduló, halotti beszéd és apotheosis. A harmadik részben nagy kar is működik, melyet a *Zenekezelők* és a *Budai Dalárda* iognak énekelni; a zenekart is tetemesen megerősítik. Az apotheosis szövegét, melyet *Dechamps* írt, *Várady Sándor* fordította. Ezenkívül még *Dohnányi* érnő működik közre *Brahms* F-dur zongoraversenyével.

A Dumas-plágium. Az a bizonyos *Chirac* ur, aki sok évi hallgatás után kiállott azzal a váddal, hogy *Dumas* fiás *Francillonja* egyszerűen az ő *Talion* című darabja, amelyet régen egy dán származású titokzatos irodítóknak eladott, ugyancsak nagy kavardást idézett fel a leleplezésével. Csak hogy nagyon kényelmetlen helyzetbe sodorta magát mert *Dumas* fiát iránt egyelőre még oly nagy a bizalom és hódolat, hogy nem igen akarnak binni az emberek ebben a különös irodalmi lopásban. A *Figaro* gunyos cikkeiben aposztrofálta *Chirac* urat és mindenekelőtt azt a bizonyos dán úgynököt reklamálta, aki a *Talion*-vásárt nyelbe ütötte, azonkívül csudálkozik azon a késeleimkedésen, hogy csak most jutott az eszébe a vádemelés. A *Matin* tovább tárgyalja az ügyet és szembe állít egy-két jelenetet a *Francillon*-ból és a *Talion*-ból. Hát a hasonlatosság csakugyan frappáns, de ki meri egyszerűen ebből megalkotni azt az ítéletet, hogy a szellemes rancia drámaíró egyszerűen előadta a neve alatt egy másik embernek a darabját. A *Matin* továbbá megszólaltatja *Jules Claretie*t, a *Theatre Français* igazgatóját.

Chirac ur — beszéli *Claretie* — szomszédom *Viroflayban*.

— Tudja-e — így szól hozzám egyszer — hogy ön *Alexandre Dumas* neve alatt tőlem ad elő egy darabot?

Ime ekkor hallottam először a *Talion*-ról. Szomszédomat, aki több röp-prátot adott ki, művelt, nemeslelkű embernek, tehetségesebb irónak tartottam, több darabkéziratot mutatott, s ezek a darabok nem értékteleknek. Mikor aztán a minap olvasam a *Revue d'art dramatique*ban a *Talion*ot nagyon élénken visszemlékeztem *Dumas*hoz való barátságomra és a *Francillon* megszülésének körülményeire. 1885. október havában darabot kértem *Dumastól*.

— Dolgomon éppen egy témán — mondotta — egy felvonás már készen van, nem sokára készen lesz és átadom önnek.

De semmit sem kaptam. Az én nagy barátom azt mondta, hogy a dolog nem megy. Megszémettem kéresemet, de sikertelenül, míg nem 1886-ban jelent nekem, hogy egy régen megírt első felvonására akadt, amelyhez megír még kettőt, s ez lesz a nekem szánt darab. Ez volt a *Francillon*, amely csekély változtatással aztán csakhamar színpadra került. Egy-két nappal a premiór előtt egy lap *L'Inconnu* om alatt *Dumas* nevével egy felvonást közölt, amely nem volt más, mint a *Theatre Français* színészei által betanult *Francillon*-nak az első felvonása. Azt hittem, hogy talán a sugó követett el valami indiskréciót.

— Nyugodjék meg — mondotta *Dumas*, mikor hozzáfordultam — a *Monde Illustré* karácsonyi számában közölte. Ez csak reprodukció.

Hogy *Chirac* az ő *Talion*-ját annak a dán, vagy lengyel toladók úgynöknek eladta volna 1855-ben s hogy *Dumas* megvevte tőle, s az első felvonását még abban az esztendőben át is adta közlésre *Daloz* kiadóinak a karácsonyi számba ez nagyon valószínűtlen. Sok minden szól e fölfevés ellen: *Dumas* lojalitása, lelkiismeretessége, az ő bőven buzgó szemele s az a drámai könnyedség, amelylyel annyi művet alkotott. Théma dolgában sohasem szorult meg, amire névze sok bizonyítékot tudnék felhozni. Például találkozon velem egy napon, nagy könnyvéden hirtelenében megvásárolja egy a *Porte-Saint-Martin* színháznak szánt darab szcenárióját, amelynek főszerepét *Marie Maguire* kiasszonyának szánta. Pár hónap múlva pedig abbahagyta az egész tervet.

Vajjon az olyan író — fejezi be *Claretie* — aki annyira meg volt áldva a sorstól, aki (mint az *Ápja* is) akkora gyönyörűséggel lelte az írásban, egyszerűen író darabját kaporitotta volna meg, hogy néhány lényegtelen változtatással a maga neve alatt színpadra hozassa, míg az ellenkezőt be nem bizonyítják, nem hiszem, hogy a *Talion* az *Ápja* a *Francillon*-nak. Ha az ember még itt is téved, akkor nem bízhatik legbensőbb barátaiban, a legnagyobb lelkiismeretességben és a legeredetibb tehetségű művészekben.

Nyilatkozott különben *Chirac* is. Egy újságíró előtt kijelentette, hogy 1897-ben elolvasta először *Francillon* és konstátálta, hogy darabjával azonos. Két esztendőig nem szólt semmit, amíg papírajai között meg nem találta darabjának első elfakult kézírását. Meg van róla győződve, hogy *Dumas* jóhiszeműleg jött el, mert azt hitte, hogy akitől a darabot kapta,

csakugyan szerzője a darabnak. Különben is olyan változtatásokat eszközölt darabjában, amelyek értékét emelték.

Vidéki színiéret. Őt esztén át tartott a közönség nagy érdeklődése mellett *Dankó Cigányéletének* előadásával a cigányverseny *Pozsonyban*. A két nagy díjat *Kősz* budapesti és *Sovánka* nyitrai zenekara nyerte meg. Aranyérmét kapott *Kolompár* érsekvári, *Bertók* dunaszerdahelyi és *Barát* soproni bandája. Aranyérmes tündették ki *Sovánka* zenekarának támogatását *Jäger* Vilmost, ezüstérmes *Kősz* nagy bőgőjét *Kacsari* Lajost, *Badács* László és *Horváth* József cimbalmosokat. *Vizvári* és *Répas* pozsonyi zenekari elismerő oklevelet kaptak. A bíráló bizottság a verseny rendezéséért *Baróthi* Rezső színházi titkárnak köszönetet szavazott. — A győri színházban, mint nekünk írják, érdekes helyi újdonságra készülnek. December első napjaiban kerül színpadra az *Árvai* című népdrama, melynek szövegét *Miskolci* Henrik és egészen új zsánerű zenéjét dr. *Angyal* Ármánd, Győr város rendőrkapitánya írta.

MŰVÉSZET

Berzeviczy a Műcsarnokban. Dr. *Berzeviczy* Albert vallás- és közoktatási miniszter vasárnap délelőtt *K. Lippich* Elek miniszteri osztálytanácsosnak, a művészeti osztály vezetőjének kíséretében megjelent a Képzőművészeti Társulat téli kiállításán, hogy föltilbírája az állam részére megvásárolandó képek jegyzékét, melyet az Országos Képzőművészeti Tanács esztűrtőkön állított össze és terjesztett a miniszter elé. A miniszter *Pur Géza* műtáras kalauzolásával az összes megvásárlásra előterjesztett képeket alaposan megnézte s több módosítást eszközölt. Ezeknek a módosításoknak alapján kapják meg az illető művészek még a hét tolyamán az ajánlatokat. Az állam *Ferenczy* Károlynak a Nemzeti Szalóban rendezett kollektív kiállításáról szintén fog egykoronán műtárgyat vásárolni. Körülbelül 51.000 koronát tesz ki az összeg, amit az idén művásárlásra fordít az állam.

Ferenczy Károly kollektív kiállítását a Nemzeti Szalón termében állandóan nagy közönség látogatja. A kiállítás iránt egyre fokozódik a művásárló közönség érdeklődése is és az elmúlt héten szintén több képet megvásároltak. A kiállítás még két héttel marad nyitva és azután hozzáfog az igazgatóság a téli tárat rendezéséhez.

Mintalapok iparosok és ipariakolák számára. (A kereskedelemügyi miniszter megbízásából kiadja a Magyar Iparművészeti Társulat, Budapest. Szakbizottság közreműködésével szerkeszti *Ráth* György, mint a Magyar Iparművészeti Társulat elnöke.) A Magyar Iparművészeti Társulat most küldészt a fólvó évről kezdve kiadásában megjelenő művészeti válatoknak első négy füzetét, amelyben legkiválóbb tervezőink újabb munkáit bokréltába kövte mutatja be a közönségnek. A most megjelent négy füzet közli Nagy *Sándornak* sikerdíszítményeit, himzésre és szövésre való több tervét, *Vigand* Edének (konyha), *Val* Bélának (leányzóba, fogadócsarnok), *Undi* Mariskának (gyermekszoba), *Férárgó* Ödönnek (könyvszekrény), *Menyhért* Miklós gargonsoza, hálószoba. *Falánk* Béla (ebédlő- és hálószoba) itabb *Bodon* Károly (hálószoba), *Bodor* Aladár (hálószoba) butorterveit, *Pálka* Károlynak, Nagy *Lázárnak*, *Hazay* Aladárnak, *Raduly* Jenőnek, *Hanslitschek* Edének és *Szody* Sziárdnak faldíszítményeit, *Györgyi* Gézának rászozatok, a tórács, tüdőtest-burkolat, *Menyhért* Miklósnak (lámpa), *Forreider* és *Schillernek* (szoborállvány) kovacsolt és domborított fémmunkákra való terveit, *Dékány* Árpádnak remek varrott és pékelt, *Kriesch* Aladárnak eszmézőtöszvényegét. Egy teljes évfolyamnak (6 füzet 10-12 mintalappal és összesen mintegy 80 nagy részletrajzzal) előfizetési ára 20 korona. Előfizetéseket elfogadja a Magyar Iparművészeti Társulat titkári hivatala.

TUDOMÁNY, IRODALOM

Akadémiai ülés. A Magyar Tudományos Akadémia november 30-án, hétfőn délután 5 órakor összes ülést tart, melynek tárgyai: *Szilasi* Móric l. t. emlékbeszéde *Halász* Ignác l. t. lelet; *Riedl* Frigyes l. t. Jelentés az 1903. évi Kézár-pályázatról.

A Magyarhoni Földtani Társulat szerdán, december 2-án délután 5 órakor a tudományegyetem asványntani intézetében ülést tart a következő tárgyszorozattal: *Kapolnai* *Paaver* Viktor: A gömörmegeyi Alsóajó és *Csetnek* között fekvő bányaterület geológiai viszonyai, dr. *Schafarzik* *Ferenc*: A krassószőrénymegeyi temeserti ösméls lelet, dr. *Férnszt* *Kálmán*: A Ferődi vizének kémiai elemzése, dr. *Cholnoky* *Jenő* és dr. *Lórenthey* *Imre*: a rákosszentmihályi Sasalom kaviccsinak kora.

Akli Miklós. Művészet *Kálmán* tollából új könyv jelent meg ezzel a címmel: *Akli Miklós* cs. és kir. udvari mulattató története. A nagy palóc ebben a munkájában briliáns korlítés keretében mesél el egy bájos és poétikus szerelmi történetet. Az ő sajátos humorával és minden ízében magyar szellemességgel festi meg *Ferenc* oszárának és udvarának a képét. A könyv a *Légrády*-testvérek kiadásában jelent meg; ára 4 korona.

Felolvasó-ülés. Az *Israelita Magyar Irodalmi Társaság* december 1-én este 6 órakor a zsidó hitközség síp-utcai dísztermében felolvasó-ülést tart, melynek tárgyszorozata a következők: *Gábor* *Andor*: A zsidóú, dr. *Schwarz* *Mór*: Régi zsidó képes kéziratok, *Patá* *József*: *Nadsara* dalaiból; *Balta* *Ignác*: *Verses* könyvemből.

Nyílttér.

Karácsonyi ajándéknak

szenczielőtől és kiváló finom szalontárgyak, lakást kiegészítő díszbutorák, képek, bronz-, terakotta- és márványtárgyak kaphatók

Hegedűs Zsigmondnál *Andrássy*-út 17. sz.

A mortizációs kölcsönt hivatalnokoknak, kereskedőknek, iparosoknak, magánosoknak stb. 60-100 egyenlő havi törlesztőre, melybe tőke és kamat befizetlialik, továbbá 3, 4, 5 havi 5-10% tőkétörlesztéses kölcsönt forrási és könyvkezelői felkérés. — Gyors elintézés. Semmi letét, Takarékpénztár 4 és föl számlán.

Fővárosi Takarékpénztár m. sz.
Budapest, *Kerepesi*-út 40.

(Az e rovat alatt közlteknek sem tartalmáért, sem alakjáért nem felelős a szerkesztőség.)

SPORT

Labdarogás. Ma délután két érdekes mérkőzés volt a millénási verseny pályán. Az első a *Magyar Uszó-Egyesület* és a *Magyar Athletikai-Klub* között folyt le s annyiban volt érdekes, hogy a második félidőben a bíró egyre-másra tiltotta ki a *M. U. L.* embereit, úgy hogy a kapussal együtt végre is 5, mondó őt emberre olvadt le az uszók serege, kik ellen nagy küzdelemmel sikerült a *M. A. K.*-nak 5 : 1 arányban a játékok megnyerini.

A második mérkőzésen a *Budapesti Torna-Klub* és a *33-as Football-Klub* állottak szemben egymással. A *B. T. K.*-ra nézve nagyon fontos volt az eredmény, mert ez a mérkőzés volt az eldöntője, hogy a *B. T. K.* vagy a *Ferencvárosi Torna-Klub* az idei bajnoki csapat. Miután pedig az eredmény 2 : 2-vel eldöntetlen, a *Ferencvárosi Torna-Klub* minden bizonytal megkapja a bajnoki címet amál inkább, mivel ez a mérkőzés mindezen jelenvöltat meggyőzőhetet a felől, hogy az egyenlő eredmény jobbara a bírói jóakarati műve, mivel a második goalt a *B. T. K.* egy neki ívelt szabadrugásból kapta, ami egy újabb esetenél a *33-asok*nak már nem adott meg s a zaire a felbátorodott közönség óriási abucogással és pufjazzal adott méltalanságának kifejezését.

Mindenesetre kívánatos volna, hogy az ilyen fontosabb mérkőzésekhez egy régi és tapasztalt bíró kúldetnek ki, nem pedig az utolsó pillanatban ugratnak be olyan valakit, aki csak a matchet végignézni jött a pályára.

TÁVIRATOK

Az olaszok Ausztriában.

Trient, november 29. A *Verdi* színházban ma délelőtt több mint ezer emberből álló népgyűlés határozati javaslatot fogadott el, amelyben tiltakozik az innsbrucki német diákok eljárása és az innsbrucki szabad egyetem botításra ellen. A gyűlés után a tömeg eloszlott. A rendőrség minden intézkedést megvetett a rend fenntartása végett.

Napirend.

Napár: Hétfő, november 30. — Római-katholikus: *András*. — *Protestáns*: *András*. — *Görög-ország*: (november 17.) *Neo*, *Georg*. — *Zsidó*: *Kislev* 11. — *Nap* két: 7 óra 12 perccor. — *Nvnguszik*: 3 óra 54 perccor. — *Hold* két: 1 óra 44 perccor délután. — *Nynguszik*: 1 óra 53 perccor éjjel.

A *Műcsarnok* téli tárlata nyitva 9 óratól 11-ig 1 korona belépőj mellett. 1-4-ig 40 fillér.

Nemzeti Szalon őszi tárlata nyitva délelőtt 9 óratól este 8-ig. Belépőj 5-11 korona.

Nemzeti Múzeum. Alat- és ásványtár. Nyitva van délelőtt 9 óratól délután 1 óráig.

Az *Akadémia Goethesobója* nyitva délelőtt 10-12-ig. A fővárosi könyvtár (Károly-kürt 28.) mindnap nyitva van, kőznapiokon délelőtt 9-11-ig, vasár- és ünneppanokon 9-12-ig.

Az *aquincumi ásatások és múzeum*. Megtekinthetők egész nap III. ker. Ó-Buda, *Külső-Szent-Endre*-út. Helyiérdekű vasút a *Pálffy*-téről.

Ebédetemi könyvtár zárva.

Akadémiai könyvtár nyitva 3-7-ig.

Múzeumi könyvtár nyitva délelőtt 9 óratól 1-ig.

Méltóságosleltéi helyiségek a *Markó*- és *Sólyom-téca* sarkán, reggel 8 óratól este 6-ig.

Állatkert a *Városligetben* nyitva egész nap. Belépőj 60 fillér.

